

De collectieve schuldenregeling gewikt en gewogen.

Bijgevoegde tekst is een uittreksel uit:

*B. DE GROOTE en J. VERHOEYE (eds), Liber Amicorum Antoine Doolaege.
Goede huisvader, Brussel, Larcier, 2017, 235 p*

en wordt ter beschikking gesteld aan de deelnemers van de studiedag
Schuldbemiddeling 2.0: Op weg naar een menswaardige schuldafbouw.

Zie ook : <https://www.larciergroup.com/nl/goed-vaderschap-liber-amicorum-doolaege-2017-9782804498924.html>

GOED VADERSCHAP IN DE SCHULDHULPVERLENING

De collectieve schuldenregeling op de toetssteen¹

Bertel De Groote²

De bijdrage onderzoekt hoe de collectieve schuldenregeling doorheen al zijn fases *zorgvuldigheid* in de private en maatschappelijke verhoudingen vorm geeft. Bij de analyse van het *goed huisvaderschap* wordt hierbij het perspectief van alle betrokken partijen in acht genomen. In het bijzonder maakt de vraag of de wetgever de door hem beoogde financiële re-integratie en de toegang ertoe als *bonus pater familias* omschrijft en afhankelijk maakt van goed huisvaderschap in hoofde van de begunstigde van de schuldhulp en de andere belanghebbenden, het voorwerp van de bijdrage uit.

Hoofdstuk I

INLEIDING: GOED VADERSCHAP, FINANCIËEL HERSTEL EN MAATSCHAPPELIJKE RE-INTEGRATIE

1. Schuldhulpverlening, in het bijzonder door middel van de procedure van “collectieve schuldenregeling”, speelt een belangrijke maatschappelijke rol. In 2016 zijn 15.877 nieuwe procedures van collectieve schuldenregeling geregistreerd in de centrale voor kredieten aan particulieren bij de Nationale Bank van België³. Schuldhulp beoogt maatschappelijke inclusie. Het zou onrechtvaardig zijn als samenleving niet de verantwoordelijkheid op te nemen om personen die door structurele financiële moeilijkheden de aansluiting bij deze samenleving hebben verloren, niet de kans te bieden er opnieuw volwaardig deel van uit te gaan maken. De kost van niet-weggewerkte overmatige schuldenlast zou immers niet enkel de individuele schuldenaar treffen, maar ook het sociaal en ecomisch weefsel, met ingreep van de schuldeisers van deze debiteur.

2. Hoewel het begrip “goede huisvader” niet expliciet is opgenomen in de artikelen 1675/2 en volgende Ger.W., die voornoemde procedure regelen, beoogt de

¹ De auteur dankt mevrouw Sarah VAN BRÉE (assistent, UGent, faculteit Economie en Bedrijfskunde) voor haar hulp bij het vervolledigen van het bronnenapparaat.

² Hoofddocent UGent, faculteit Economie en Bedrijfskunde.

³ NATIONALE BANK VAN BELGIË, *Statistieken 2016 – Centrale voor kredieten aan particulieren*, Brussel, 2017, 73 p. (59), elektronische versie verkrijgbaar via https://www.nbb.be/doc/cr/ccp/publications/bro_ckpstat2016n_19012017.pdf (laatste raadpleging 10 maart 2017).

wetgever, zoals uit deze bijdrage mag blijken, het goed huisvaderschap in de schuldsaneringsprocedure op een evenwichtige wijze vorm te geven en hierbij rekening te houden met het perspectief van de diverse bij de complexe problematiek van overmatige schuldenlast betrokkenen.

3. Vooreerst sluit de procedure zelf aan bij het goed huisvaderschap, begrepen als collectieve opdracht en verantwoordelijkheid van de samenleving. Meer in het bijzonder heeft zij tot doel de individuele leden van de samenleving het grondwettelijk recht op een menswaardig bestaan te waarborgen, hetgeen twijfelloos als een vaderlijke verplichting gekwalificeerd kan worden⁴. De grondwettelijke opdracht kreeg concreet vorm in artikel 1675/3 Ger.W.

4. Deze bepaling wijst op de centrale rol van de aanzuiveringsregeling bij het bewerkstelligen van financieel herstel met het oog op maatschappelijke re-integratie. Dit herstel houdt in dat de schuldenaar zijn schulden in de mate van het mogelijke betaalt. Tegelijk dient echter te worden gewaarborgd dat hij en zijn gezin een menswaardig leven kunnen leiden. De aanpak zoekt ook een maatschappelijk gedragen snijpunt tussen het recht op een nieuwe kans voor de schuldenaar en zijn gezin, de draagkracht van de schuldeisers en de responsabilisering van de schuldenaar. Hiertoe noopt het maatschappelijk belang van het voor ons socio-economisch bestel wezenlijk beginsel dat een schuldenaar gehouden is zijn verbintenissen na te komen. De procedure voert ertoe dat de niet-nakoming van verbintenissen een door de in samenloop verkerende schuldeisers collectief gedragen kost vormt.

5. Nauwer kan een financieel herstelplan bijgevolg niet aansluiten bij het goed huisvaderschap dan zoals uitgedrukt in artikel 1675/3 Ger.W. De bepaling veruitwendigt immers de verplichting voor de schuldenaar de rechten van zijn schuldeisers, die zich bij een collectieve schuldenregeling in een toestand van samenloop bevinden, te honoreren. Het herstel van zijn financiële toestand bestaat er volgens de wetgever immers in hem in de mate van het mogelijk in staat te stellen zijn schulden te betalen. Evenwel dient hij tegelijkertijd menswaardig te kunnen leven en de verplichting te kunnen invullen zijn gezin menswaardig te laten leven. Wat dit betreft lijkt het goed huisvaderschap van de tot de collectieve schuldenregeling toegelaten schuldenaar zoals toegelicht trouwens te impliceren dat ook in hoofde van de schuldeiser en de samenleving op goed huisvaderschap beroep wordt gedaan. Meer in het bijzonder bakent de waarborg op een menswaardig bestaan de terugbetalingsmogelijkheden van de schuldenaar in overmatige schuldenlast af. Aldus kan zij de terugbetaling waarop de schuldeisers kunnen rekenen reduceren. Wat de samenleving *in globo* betreft leidt de beoogde inclusie, een essenti-

⁴ Vergelijk: art. 23 Gw. Voor een analyse van het begrip menswaardig bestaan in het kader van de collectieve schuldenregeling: E. ALOFS, "De positie van de insolvente persoon, zijn gezinsleden en alimentatiegerechtigden vanuit welzijnsrechtelijk perspectief bekeken" in XXXIste PUC Willy Delva 2004-2005, *Insolventierecht*, Mechelen, Kluwer, 2006, 299-328. In deze context zie ook: B. DE GROOTE en S. VOET, "Schuldsanering voor particulieren in België: beschouwingen bij tien jaar 'collectieve schuldenregeling'", *TSAR* 2009, afl. 3, 509 e.v.; B. DE GROOTE en S. VOET, "De vernieuwde Wet op de Collectieve Schuldenregeling", *P&B* 2007, afl. 3, 149 e.v.

ële voorwaarde om de schuldenaar toe te laten zijn rol van goed huisvader – inzonderheid in gezinscontext – te vervullen, ertoe dat de verplichting aangegane schulden in te lossen in de weegschaal wordt gelegd met het ter beschikking houden van voldoende “leefgeld”⁵.

Hoofdstuk II

COLLECTIEVE SCHULDENREGELING: EEN VOORRECHT VOOR DE GOEDE HUISVADER?

6. De toelating van de schuldenaar tot de procedure is niet afhankelijk van diens goede trouw, althans niet bij het ontstaan van de schuldenlast. Het beoordelen van de goede trouw bij het aangaan van schulden is trouwens het voorwerp van een niet-eenvoudige retrospectie. Tot de procedure worden natuurlijke personen toegelaten die geen koopman zijn en niet in staat zijn om, op duurzame wijze, hun opeisbare of nog te vervallen schulden te betalen. Tevens verbindt artikel 1675/2 Ger.W. de toelaatbaarverklaring aan het feit dat de aanvrager niet kennelijk zijn onvermogen heeft bewerkstelligd.

7. Dat de schuldenaar die kennelijk zijn onvermogen heeft bewerkstelligd niet als goede huisvader heeft gehandeld, hoeft weinig betoog. Daarentegen rijst de vraag of een restrictief beleid bij het toelaten van schuldenaars tot de aanzuiveringsprocedure blijk geeft van goed vaderschap. Wat baat een tweede kans indien zij enkel wordt toegekend aan de schuldenaar die zich voorafgaand aan de procedure, bij het ontstaan van de schuldenlast, als goede huisvader heeft gedragen. Niet in alle gevallen zijn “accidents de la vie” de oorzaak, nog daargelaten de enige oorzaak van overmatige schuldenlast. Soms gaan zij gepaard met een wanverhouding tussen essentiële levenskosten en de gezinsinkomsten of een ondoelmatig bestedingspatroon, een gebrekkige gezinsadministratie edm. Onvoorzichtigheid en onzorgvuldigheid dragen dus vaak mee bij tot overmatige schuldenlast... die de procedure precies poogt weg te werken. De vraag rijst daarenboven of gebrek aan goed vaderschap bij het innen van schuldvorderingen niet soms mee leiden tot de noodzaak een collectieve schuldenregeling te initiëren, zodat op zijn minst sprake wordt van gedeelde verantwoordelijkheid.

8. Uit de rechtspraak blijkt geen grote appetijt de toegang tot de procedure beperkend te benaderen. Volgens de bewoordingen van artikel 1675/2 Ger.W. kan elke natuurlijke persoon die geen koopman is in de zin van artikel 1 W.Kh., indien hij niet in staat is om, op duurzame wijze, zijn opeisbare of nog te vervallen schulden te betalen en in zoverre hij niet kennelijk zijn onvermogen heeft bewerkstelligd, bij de rechter een verzoek tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling indienen. In 2007 verduidelijkte het Hof van Cassatie hieromtrent reeds dat de rechter een verzoek tot collectieve schuldenregeling slechts ontoelaatbaar kan ver-

⁵ Vergelijk: art. 1675/9, § 4 Ger.W., art. 1675/10, § 4, lid 1 Ger.W., art. 1675/12, § 4 en § 5 Ger.W. en art. 1675/13, § 5 en § 6 Ger.W.

klaren indien de verzoeker één of meerdere handelingen heeft gesteld met de bedoeling zich onvermogen te maken. Een verpleegster die attesten van zorgverlening heeft afgegeven, ofschoon geen verzorging was verstrekt of er niet voldaan was aan de criteria voor vergoeding ervan door de sociale zekerheid, kan de toegang tot de procedure niet worden ontzegd indien niet vaststaat dat zij deze delictuele handelingen heeft gepleegd met de bedoeling zich onvermogen te maken⁶. Meteen is duidelijk dat ook het plegen van een misdrijf, hetgeen bezwaarlijk als goed vaderschap is aan te merken, geen beletsel vormt om middels de procedure van collectieve schuldenregeling een kans tot financiële re-integratie te krijgen.

9. Ook een cassatie-arrest van 7 januari 2013 verdient hierbij aandacht⁷. Het Hof van Cassatie overwoog in het arrest dat het bewerken door de schuldenaar van zijn onvermogen kan worden afgeleid uit alle omstandigheden die zijn wil aantonen om zich onvermogen te maken. Het indienen van een verzoekschrift tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling kan bijdragen als bewijs van die wil. In de voorliggende casus blijkt de schuldenaar zijn schuld die aan de overmatige schuldenlast ten gronde ligt nooit te hebben vereffend bij de betrokken schuldeiser. Verwijzend naar de parlementaire werkzaamheden oordeelt het Hof van Cassatie dat de collectieve schuldenregeling niet gebruikt kan worden door een schuldenaar om aan het vereffenen van zijn schulden te ontsnappen. De schuldenaar heeft het opzet zich onvermogen te maken. In casu blijkt deze zich gedurende bijna vijftien jaar te hebben uitgesloofd om te ontsnappen aan de terugbetalingsplicht. Hiertoe voerde hij vele procedures. Er blijkt sprake van kennelijk opzet. De indiening van het verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling komt over als een nieuwe procedurele zet die de ontsnappingswil bevestigt. In die omstandigheden kan volgens het Hof van Cassatie de beslissing dat de eisers hun onvermogen kennelijk hebben bewerkt, standhouden. Dat van goed vaderschap in hoofde van de in de procedure van collectieve schuldenregeling geweigerde schuldenaar ontbreekt, leidt hier geen twijfel.

10. Een arrest van het Grondwettelijk Hof van 12 mei 2004 ligt in dezelfde lijn en laat het beginsel van de tweede kans voorgaan op een te doorslaggevende aandacht voor (*schuld* bij) het ontstaan van de financiële moeilijkheden om het recht op de tweede kans al dan niet aan de schuldenaar toe te kennen⁸. Het Hof antwoordt ontkennend op de vraag of sprake is van een niet-verantwoorde discriminatie aangezien het voordeel van de gerechtelijke aanzuiveringsregeling met kwijschelding van schulden is ontzegd aan de verzoeker, niet-verschoonde gefailleerde, terwijl de verzoeker, niet-handelaar, de procedure (m.i.v. van kwijschelding) *kan* genieten, zelfs indien hij, teneinde kredieten te verkrijgen die zijn financiële draagkracht overstijgen, bewust valse verklaringen heeft afgelegd en onverschoonbare fouten heeft gemaakt bij het beheer van zijn patrimonium.

⁶ Cass. 21 juni 2007 (C.06.0667.F), *Arr.Cass.* 2007, afl. 6-7-8, 1406.

⁷ Cass. 7 januari 2013 (S.12.0016.F), *Arr.Cass.* 2013, afl. 1, 39, concl. J. GENICOT.

⁸ GwH 12 mei 2004, nr. 83/2004, A.A. 2004, afl. 2, 939; RW 2004-05, afl. 13, 506; *Jaarboek Kredietrecht*, 2004, 256, noot B. DE GROOTE.

11. Bij het beantwoorden van de vraag stipt het Grondwettelijk Hof de doelstelling van de collectieve schuldenregeling aan. Het Hof herinnert hierbij aan de parlementaire voorbereiding van artikel 1675/13, § 1, Ger.W.⁹. Deze paragraaf is opgevat en aangenomen met de bedoeling rekening te houden met de realiteit van de overmatige schuldenlast, aldus het Grondwettelijk Hof. Het citeert hierbij als volgt: *“schuldenaars zijn onvermogen en de economische logica mag niet aangaarden dat deze personen zich verschansen in de ondergrondse economie en een gewicht voor de maatschappij blijven. Zij moeten opnieuw in het economisch en sociaal stelsel worden opgenomen door hen de mogelijkheid te geven een nieuwe start te nemen”*.

12. De primauteit van het belang van de tweede kans, waarbij de samenleving goed huisvaderschap vertoont, werd reeds in arrest 18/2003 van het Grondwettelijk Hof van 30 januari 2003 – uitspraak die mede aan de invoering van de “totale kwijtschelding” in artikel 1675/13bis Ger.W. ten grondslag ligt – kernachtig tot uitdrukking gebracht¹⁰. Artikel 1675/13 Ger.W. vormt het juridisch kader voor een gerechtelijke aanzuiveringsregeling die een gedeeltelijke kwijtschelding van schulden inhoudt. Dit voert onvermijdelijk tot de vraag of dergelijke aanzuiveringsregeling ook schuldenaars die slechts een of zelfs geen spreekwoordelijke symbolische euro een reddingsboei kan bieden. Het Hof laat weinig twijfel over de maatschappelijke noodwendigheid van dergelijke tweede kans bestaan. Dit blijkt uit de grondwettelijkheid van artikel 1675/13, § 1 Ger.W., afhankelijk van de eraan gegeven interpretatie. Het Hof oordeelt dat artikel 1675/13, § 1 Ger.W. in de interpretatie dat het de mogelijkheid om een gerechtelijke aanzuiveringsregeling te genieten ontzegt aan de persoon die totaal en definitief onvermogen lijkt te zijn, de artikelen 10 en 11, al dan niet gelezen in samenhang met artikel 23, van de Grondwet, schendt. Dit is niet in het geval indien er een interpretatie aan wordt gegeven die de mogelijkheid om een gerechtelijke aanzuiveringsregeling te genieten niet ontzegt aan personen die totaal en definitief onvermogen lijken te zijn. Het Grondwettelijk Hof drukt het in overweging B.4.3 trefkend als volgt uit, waarbij ook is aangestipt dat financiële gezondheid zelden op zichzelf staat: *“De omstandigheid dat de schuldenaar totaal en definitief onvermogen lijkt te zijn, zal de rechter ertoe kunnen aanzetten zijn vordering te verwerpen, indien hij van mening is dat er geen enkele mogelijkheid bestaat om een aanzuiveringsregeling op te stellen”*.

13. Diezelfde omstandigheid neemt echter niet weg dat de schuldenaar zich weer in het economisch stelsel zou kunnen integreren, voor zover hij de gehele kwijtschelding verkrijgt, waarbij de rechter hem begeleidende maatregelen kan opleggen die met name kunnen bestaan in een budgetbegeleiding, de tenlasteneming van die persoon door een sociale dienst, de verplichting om een medische behandeling te volgen of een budgetbegeleiding door een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn (...). *“Het is kennelijk onevenredig a priori elke persoon die*

⁹ In overweging B.3.2 verwijzend naar *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 1073/1-1074/1, p. 44.

¹⁰ RW 2003-04, afl. 4, 130.

totaal en definitief onvermogen lijkt te zijn te verbieden een gerechtelijke aanzuiveringsregeling aan te vragen, terwijl de wet precies ertoe strekt te vermijden dat een persoon met schulden in een blijvende toestand van marginaliteit en uitsluiting terechtkomt. Aangezien die personen diegenen zijn voor wie het gevaar van marginalisering het grootst is, is het niet verantwoord ze uit te sluiten van de mogelijkheid om een gerechtelijke aanzuiveringsregeling te verkrijgen die op termijn de kwijschelding van hun kapitaalschulden omvat¹¹”. In het licht van deze overweging zou een samenleving van weinig goed huisvaderschap blijk geven indien zij precies haar zwakste deelnemers in de berm achter laat. Waar het Grondwettelijk Hof in overweging B.4.3 aanhaalt dat de omstandigheid dat de schuldenaar totaal en definitief onvermogen lijkt te zijn, de rechter ertoe zal kunnen aanzetten zijn vordering te verwerpen, indien hij van mening is dat er geen enkele mogelijkheid bestaat om een aanzuiveringsregeling op te stellen, moge duidelijk zijn dat een gehele kwijschelding, eventueel gekoppeld aan begeleidende maatregelen, een vaderlijker antwoord op het door verarming dreigende gevaar op vervreemding en marginalisering is¹².

Hoofdstuk III

HET SPANNINGSVELD TUSSEN SAMENLOOP EN GOED VADERSCHAP: NORMAAL VERMOGENSBEHEER

14. Dat deze marginalisering te vermijden valt blijkt uit artikel 1675/3 Ger.W., waarin de afweging vervat zit tussen de menswaardigheid van het bestaan van de schuldenaar en zijn gezin en de aanzuivering van de schuldenlast. Om het goed vaderschap vanuit dit oogpunt toe te laten, bepaalde de wetgever in artikel 1675/7 Ger.W. de gevolgen van de toelaatbaarverklaring, waarvan de essentie het ontstaan van een toestand van samenloop tussen de schuldeisers is¹³. Het in het leven roepen van een samenloopsituatie draagt bij tot een globale benadering van de schuldenproblematiek en kan in zoverre als een uiting van maatschappelijk goed vaderschap worden begrepen. Om de situatie te bevroren treedt de onbeschikbaarheid van het vermogen van de verzoeker-schuldenaar in. Tevens leidt de samenloop tot het stilleggen van de loop van de interesten. Deze maatregelen laten een globale oplossing van de schuldproblematiek toe. Hiertoe wordt, in eerste instantie door de schuldbemiddelaar, een aanzuiveringsplan uitgewerkt. Hiermee wordt ook de druk tussen de schuldeisers onderling en van de schuldeisers ten aanzien van de schuldenaar weggenomen. Middelen van tenuitvoerlegging met het oog op de betaling van een geldsom worden, overeenkomstig artikel 1675/7, § 2 Ger.W., trouwens geschorst. Ook de gevolgen van de zakelijke zekerheden en voorrechten worden, behoudens bij tegeldemaking, geschorst.

¹¹ Eigen cursivering.

¹² GwH 30 januari 2003, nr. 18/2003, *TBBR* 2003, afl. 4, 249. Vergelijk: GwH 3 april 2003, nr. 38/2003, *DCCR* 2004, afl. 62, 32, noot B. DE GROOTE.

¹³ Voor een analyse van de problematiek in verband met samenloop, zie onder meer: VLN en NVKG-ANCHJ (eds.), *De knelpunten inzake collectieve schuldenregeling, rangregeling en evenredige verdeling*, Brussel, Larcier, 2009, 2-12.

15. Om de schuldenaar toe te laten zijn maatschappelijke rol, vaak van “huisvader” in de meest vanzelfsprekende betekenis van het woord, niettegenstaande de gestarte aanzuiveringsprocedure, goed te laten vervullen, leidt de samenloop er niet toe dat hij zijn handelingsbekwaamheid verliest door de toelating tot de procedure¹⁴. Om de door de wetgever gecreëerde toestand, die de schuldbemiddelaar moet toelaten in de luwte aan een globale oplossing te werken, te waarborgen, en de schuldenaar tegelijk huisvader te laten, laat de wetgever hem toe autonoom handelingen te stellen die binnen een normaal vermogensbeheer kaderen. Het betreft handelingen die inspelen op de alledaagse zorgen van een gezinshoofd. Daarentegen verbiedt artikel 1675/7, § 3 Ger.W. de schuldenaar, om behoudens met toestemming van de schuldbemiddelingsrechter, enige daad te stellen die een schuldeiser zou bevoordelen. Van dit verbod is de betaling van een niet-achterstallige onderhoudsschuld, trouwens uitgesloten. Ook hier is het goed huisvaderschap merkbaar in de buurt. Dat het voor wie zich in een traject tot aanzuivering van overmatige schuldenlast bevindt geen pas zou geven zijn onvermogen te bewerken, door de schuldenlast te laten toenemen of het onderpand te verrijken en daarmee de invorderingspositie van de nieuwe en bestaande schuldeisers in het gedrang te brengen, verbaast evenmin.

Hoofdstuk IV

GOED VADERSCHAP: HERROEPING EN WACHTPERIODE ALS SANCTIE

16. De wetgever sanctioneert een schuldenaar die de door goed huisvaderschap ingegeven grenzen niet respecteert. Daden die de schuldenaar stelt in weerwil van de gevolgen verbonden aan de beschikking van toelaatbaarheid zijn niet tegenwerpbaar aan de schuldeisers¹⁵. Tevens verbindt artikel 1675/7, § 5 Ger.W. aan gedrag dat het normaal vermogensbeheer te buiten gaat de sanctie van de herroeping, zoals bedoeld in artikel 1675/15 Ger.W. Een gebrek aan goed huisvaderschap in hoofde van de schuldenaar tijdens de herstelprocedure voert aldus tot het verlies van de tweede kans, die de schuldenaar moet toelaten meester te worden van een situatie waarin hij zelf door gebrekkig huisvaderschap – een onaangepast bestedingspatroon, overkreditering, gebrek aan administratieve vaardigheden – kan zijn verzeild. Het past hierbij in herinnering te brengen dat ook (sommige van) de in samenloop verkerende schuldeisers foutief tot het ontstaan van de overmatige schuldenlast kunnen hebben bijgedragen. De herroeping brengt de bekommernis om de handhaving van het, binnen de grenzen van de samenloop concreet gestalte gegeven, evenwicht tussen het globale wegwerken van de schuldenlast en een gewaarborgd menswaardig bestaan, tot uitdrukking. Het financiële herstel dat de procedure binnen dit evenwicht blijktens artikel 1695/3 Ger.W. beoogt, veronderstelt dat meerdere belanghebbenden zich goed huisvader tonen.

¹⁴ In verband met de handelingsbekwaamheid bij collectieve schuldenregeling, zie: J. BYTTEBIER, “Handelingsbekwaamheid bij faillissement, gerechtelijk akkoord en collectieve schuldenregeling: enkele vragen uit de notariële praktijk”, *T.Not.* 2000, 567-581.

¹⁵ Voor een analyse van de problematiek in verband met de beschikking van toelaatbaarheid, zie onder meer: E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 17-60.

Aldus voegt het een dimensie aan het goed huisvaderschap toe. De tweede kans is niet “kosteloos”. Schuldeisers voelen concreet een vermindering van de waarde van hun vordering en de samenleving devalueert het bindend karakter van de verbintenis. Het is dan ook van belang dat de samenleving de zorgvuldige benutting van dit kleinood als *bonus pater familias* bewaakt. De met collectieve schuldenregeling beoogde doelstelling fungeert hierbij als spreekwoordelijke wortel en de herroeping als stok.

17. Het belang van de procedure, en de niet-vanzelfsprekendheid ervan – temeer nu zij gevolgen heeft voor alle schuldeisers, ook degene die de schuldenaar voorheen misschien nog betaalde of die vorderingen hebben waaraan hij met grote inspanningen trachtte te voldoen – mag er niet toe leiden, dat een schuldenaar die buiten de lijntjes van de procedure kleurt er onmiddellijk en onverbiddelijk uit moet. Een goed huisvader maakt van een sanctie geen automatisme, zeker niet indien hij over slechts één straf en geen arsenaal aan sancties beschikt en zo de gevolgen van de sanctie daarenboven niet min zijn. Dat de wetgever in artikel 1675/15, § 1 Ger.W. aangeeft dat de schuldbemiddelingsrechter de herroeping van de beschikking van toelaatbaarheid of van de minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling *kan* uitspreken, waarbij het verzoek kan uitgaan van de schuldbemiddelaar of van een belanghebbende schuldenaar, bevestigt de appreciatieruimte van de schuldbemiddelingsrechter. De op tegenspraak verhopende procedure laat de schuldenaar en de schuldeisers toe hun opmerkingen bij het verzoek tot herroeping te formuleren. Hiertoe stelt de griffier hen in kennis van de datum waarop de zaak behandeld wordt (art. 1675/15, § 1, laatste lid Ger.W.).

18. Alvorens te beslissen of een herroeping, die de schuldenaar het voordeel van de aanzuiveringsprocedure ontnemt, aan de orde is, zal de schuldbemiddelingsrechter de ernst van de tekortkoming en het belang dat de bij de (beëindiging van de) concrete procedure van collectieve schuldenregeling betrokkenen hebben, in de weegschaal leggen.

19. De sanctie is niet min. De schuldenaar verliest niet enkel de bescherming tegen zijn schuldeisers voor het resterende verschuldigde saldo van zijn schulden¹⁶. Tevens moet hij, zo hij opnieuw van het recht op een nieuwe kans wil genieten, een wachtperiode uitzitten. Artikel 1675/2, lid 3 Ger.W. bepaalt immers dat de persoon waarvan de minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsprocedure werd herroepen bij toepassing van artikel 1675/15, § 1 Ger.W., gedurende een periode van vijf jaar te rekenen vanaf de datum van het vonnis van herroeping geen verzoekschrift tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling kan indienen. Een niet-benutte nieuwe kans kan een schuldenaar, zelfs zo deze de beste intenties

¹⁶ In geval van herroeping, zo bepaalt art. 1675/15, § 3 Ger.W., herwinnen de schuldeisers – analoog aan de situatie bij beëindiging, bedoeld in § 2/1, van de regeling op initiatief van de schuldenaar – individueel het recht hun vordering uit te oefenen op de goederen van de schuldenaar voor de inning van het niet betaalde deel van hun schuldvorderingen. Men zal hierbij art. 1675/15, § 2 Ger.W. niet uit het oog verliezen, dat de schuldbemiddelingsrechter verplicht bij herroeping/beëindiging tegelijk uitspraak te doen over het lot van de resterende gelden op de bemiddelingsrekening.

heeft, niet onmiddellijk opnieuw door een kans op herstel laten volgen. Integendeel, gedurende de wachtperiode kan de “gestrafte” schuldenaar opnieuw en eventueel dieper naar de zelfkant van de samenleving afglijden. Om deze gevolgen te ontlopen kan de schuldbemiddelingsrechter een weinig meewerkende schuldenaar, van wie hij de kansen op financiële re-integratie als eerder beperkt inschat, dan ook naar de uitgang van de procedure loodsen door hem, zo er geen minnelijke aanzuiveringsregeling tot stand komt, geen gerechtelijke aanzuiveringsregeling/rechterlijke totale kwijtschelding op te leggen. Zo bepaalt artikel 1675/12 Ger.W. in § 1 bijvoorbeeld dat de rechter, mits eerbiediging van de gelijkheid onder schuldeisers, een gerechtelijke aanzuiveringsregeling *kan* opleggen. Artikel 1675/7 Ger.W. heeft het in § 4 dan weer niet enkel over de gevolgen van de beschikking van toelaatbaarheid die, onder voorbehoud van de bepalingen van de aanzuiveringsregeling, verder lopen tot het einde of de herroeping van de aanzuiveringsregeling, maar ook tot de *verwerping* ervan. Terughoudendheid ten aanzien van deze verwerping dringt zich op. Geeft het immers blijk van goed vaderschap een schuldenaar niet aan het in de procedure voorziene sanctieregime te onderwerpen, hierbij bijvoorbeeld de ernst van de gevolgen van de herroeping in ogenschouw nemend, maar hem toch de daadwerkelijke uitputting van de tweede kans, hem door de toelaatbaarverklaring verleend, te ontzeggen. In dit geval is een beter ontwikkeld en uitgebalanceerd palet aan sancties misschien een verkieslijker aanpak.

20. Het gebrek aan goed huisvaderschap in hoofde van de schuldenaar die de procedure van collectieve schuldenregeling heeft verkregen is limitatief omschreven in artikel 1675/15, § 1, lid 1, 1°-5° Ger.W. Dit belet niet dat de toepassing ervan breed kan zijn. Zo zal de schuldenaar die zijn verplichtingen, bijvoorbeeld als gevolg van de hierboven toegelichte ontstane samenloop, niet nakomt, met herroeping kunnen worden gesanctioneerd. Voor de wetgever was het minder belangrijk in welke mate het gedrag van de schuldenaar dat hem in een situatie van overmatige schuldenlast heeft gebracht laakbaar is of van nalatigheid getuigt, maar wel de diligentie waarmee hij de hem aangereikte kans benut om terug aansluiting te zoeken bij het socio-economisch weefsel van de samenleving. Goed huisvaderschap bestaat minder in de goede trouw bij het in de hand werken van de schuldenlast die vervolgens problematisch blijkt, dan in de goede trouw bij het doorlopen van de herstelprocedure. Artikel 1675/15 Ger.W. en in het bijzonder de valschermbepaling in § 1, lid 1, 2° vertalen dan ook de vereiste van procedurele goede trouw, rode draad in artikel 1675/15, § 1, Ger.W.

21. Het past hierbij het standpunt van de Ministerraad, zoals weergegeven in overweging A.2.2 van het reeds aangehaald arrest 83/2004 van 12 mei 2004 van het Grondwettelijk Hof, ter illustratie aan te halen. Voor de ministerraad is de goede trouw geen noodzakelijke voorwaarde om een kwijtschelding van schulden in hoofdsom te verkrijgen in het raam van een procedure van collectieve schuldenregeling. De wet van 5 juli 1998 vereist uitsluitend een procedurele goede trouw en niet een contractuele goede trouw. De ministerraad verduidelijkt dat de

procedurele goede trouw verband houdt met de verplichting van vermogenstransparantie die vanaf de neerlegging van het verzoekschrift van de verzoeker wordt vereist in alle stadia van de procedure tot op het einde van het plan van collectieve schuldenregeling.

22. Volgens de ministerraad is het concept *contractuele goede trouw* niet geschikt voor situaties van personen met overmatige schuldenlast. De wetgever heeft de realiteit van de overmatige schuldenlast de overhand willen laten hebben op de beginselen van de zekerheid van de contracten en van het spaarwezen in het algemeen. Zoniet had hij de kwijtschelding van schulden in hoofdsom niet als weg naar aanzuivering kunnen voorzien.

23. Het belang de aangereikte kans als een *bonus pater familias* te grijpen blijkt ook uit de toevoeging dat het niet nakomen door de schuldenaar van zijn verplichtingen slechts kan leiden tot herroeping indien zich geen nieuwe feiten hebben voorgedaan die een wijziging of aanpassing van de regeling rechtvaardigen¹⁷. Ook hier komt het goed huisvaderschap aan de oppervlakte. Het is immers moeilijk iemand te verwijten het in de concrete omstandigheden van het geval onmogelijke niet te hebben gerealiseerd of zijn nagekomen.

24. De hierboven toegelichte herroeping van de (minnelijke of gerechtelijke) “aanzuiveringsprocedure” leidt ertoe dat de betrokken persoon gedurende een periode van vijf jaar geen nieuw verzoekschrift tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling kan indienen. Deze wachtperiode neemt een aanvang vanaf de datum van het vonnis van herroeping.

25. Het Grondwettelijk Hof oordeelde in arrest 67/2015 van 21 mei 2015 over de verenigbaarheid van artikel 1675/2 Ger.W. met de Grondwet¹⁸. Meer in het bijzonder onderzocht het Hof of de sanctie die erin bestaat de schuldenaar die herroepen werd op grond van artikel 1675/15, § 1, eerste lid, 2° Ger.W. niet meer in de mogelijkheid te stellen een verzoekschrift tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling in te dienen gedurende een periode van vijf jaar volgend op het vonnis van herroeping op grond van artikel 1675/15, § 1, eerste lid, 2° Ger.W. het *standstill*-beginsel, vervat in artikel 23 Gw., niet schendt. De prejudiciële vraag stipt hierbij aan dat in het geschil dat tot de prejudiciële vraag leidde, geen sprake is van bedrieglijke handelingen. De afwezigheid van bedrieglijke handelingen betekent niet *ipso facto* dat de schuldenaar zich als goed huisvader gedraagt.

26. Bij de beoordeling van de uitbreiding van de wachtperiode (tot gevallen waarin de herroeping op het niet nakomen door de schuldenaar van zijn verplichtingen is gebaseerd) weegt het Grondwettelijk Hof de doelstelling van de wetgever om de werklast op de griffies beheersbaar te maken af tegen artikel 23 Gw. Dit artikel bepaalt dat ieder het recht heeft om een menswaardig leven te leiden. Vol-

¹⁷ Zie hieromtrent: art. 1675/14 Ger.W.

¹⁸ GwH 21 mei 2015, nr. 67/2015, *Soc.Kron.* 2015, afl. 9, 400.

gens het Hof waarborgen de onderscheiden wetgevers de eraan verbonden rechten, rekening houdend met de overeenkomstige plichten¹⁹. Deze afweging ligt ook besloten in het reeds toegelichte artikel 1675/3 Ger.W. Het Grondwettelijk Hof, onder meer verwijzend naar de parlementaire voorbereiding van de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen²⁰, wijst erop dat de wetgever met de collectieve schuldenregeling heeft beoogd de financiële toestand van de schuldenaar te herstellen met het oog op het leiden van een menswaardig leven. Zo haalt het Hof de verklaring van de bevoegde minister aan dat de sociale werkers die de mensen met overmatige schuldenlast helpen, getuigen van de wanhoop van deze personen. Zij zijn in zichzelf gekeerd. De schaamte, het schaarser worden van vrienden en sociale relaties, depressie, onderconsumptie, meer bepaald op medisch vlak enz. kunnen leiden tot marginalisering en uitsluiting. Daarbij komt dat financiële moeilijkheden ook met familiale spanningen en/of een relatiebreuk gepaard gaan. De kinderen zijn er, naar luidt van deze verklaring, de eerste slachtoffers van. Het is de taak van elke geëvolueerde maatschappij deze plaag aan te pakken. Het Hof stelt vast dat de collectieve schuldenregeling precies tot doel heeft de schuldenaar en zijn gezin toe te laten een menswaardig leven te leiden. De uitbreiding van de wachtperiode is dan ook een inbreuk op de *standstill*-verplichting.

27. Belangrijk in de hier onderzochte context is de vaststelling door het Grondwettelijk Hof dat de Grondwetgever bij artikel 23 Gw. de burgers niet in een passieve rol beoogde, maar integendeel het hebben van rechten aan het hebben van plichten wou verbinden. Iedere burger heeft, zoals uit overweging B.10 blijkt, de plicht om mee te werken aan de sociale en economische vooruitgang van de maatschappij waarin hij leeft. Het goed vaderschap – verwacht van degene die een tweede kans krijgt – als uiting van menswaardigheid, is meteen niet veraf. Het Hof beklemtoont in overweging B.10.2 dat aan de burgers die de in artikel 23 Gw. vermelde economische, sociale en culturele rechten genieten, dus verplichtingen kunnen worden opgelegd om toegang te verkrijgen tot die rechten. Zoals uit de bijdrage mag blijken, betreft het evenredige verplichtingen die *in casu* de schuldenaar in staat moeten stellen bij te dragen tot de effectieve verwezenlijking van die doelstelling voor henzelf, alsook anderen. Op die manier beschouwd betreft de uitbreiding van het toepassingsgebied van de wachtperiode schuldenaars die

¹⁹ Overweging B.6.

²⁰ BS 31 juli 1998, 24613. Verwijzend naar: *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 1073/11, 3; zie in verband met de procedure voor de verkoop van roerende of onroerende goederen in het kader van de procedure van collectieve schuldenregeling: C. ENGELS, “De verkoop en medegaande “zuivering” van onroerende goederen in de collectieve schuldenregeling” in X., *Rechtskroniek voor het Notariaat – deel 9*, Brugge, Die Keure, 2006, 19-29; Zie over de problematiek ook M. MANNES, “Les différents cas de ventes de biens dans le cadre général de la procédure de règlement collectif de dettes” (noot onder Beslagr. Brussel 9 mei 2000, 99/1684/B), *Jaarboek kredietrecht en collectieve schuldenregeling* 2000, 216-221 en B. WYLLEMAN, “Collectieve schuldenregeling. Verkoop van onroerende goederen. Interferenties met het huwelijksvermogensrecht”, *Cahiers CABG* 2003, afl. 2, 1-73. Met art. 16 wet van 13 december 2005 houdende bepalingen betreffende de termijnen, het verzoekschrift op tegenspraak en de procedure van collectieve schuldregeling, BS 21 december 2005, 54532, heeft de wetgever een specifieke bepaling (art. 1675/14bis Ger.W.) betreffende de verkoop van goederen waartoe in het raam van een collectieve schuldenregeling wordt besloten, in de procedure geïntegreerd.

de voor hun uit de collectieve schuldenregeling voortvloeiende verplichtingen niet nakomen, terwijl deze verplichtingen inherent verband houden met de doelstelling om hen een menswaardig leven te laten leiden. Er weze aan herinnerd dat de procedure ertoe strekt, in essentie middels een minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling, de financiële toestand van de schuldenaar te herstellen. Meer in het bijzonder is het zaak de schuldenaar in staat te stellen in de mate van het mogelijke zijn schulden te betalen en hem en zijn gezin tegelijkertijd te waarborgen een menswaardig leven te kunnen leiden.

28. Hoewel redenen van algemeen belang een pertinente en evenredige uitbreiding van het toepassingsgebied van de vijfjarige wachtperiode kunnen rechtvaardigen, herinnert het Hof nog aan de appreciatieruimte waarover de schuldbemiddelingsrechter beschikt. In overweging 12.2 van het reeds aangehaalde arrest 67/2015 van 21 mei 2015 overweegt het Grondwettelijk Hof bijvoorbeeld dat aan de rechter die onafhankelijk en onpartijdig moet oordelen, ná de schuldenaar de kans te hebben geboden te worden gehoord²¹, over een verzoek tot herroeping van een aanzuiveringsregeling, een ruime beoordelingsmarge is verleend. Zij laat hem toe rekening te houden met alle bijzondere omstandigheden waarin de feiten bedoeld in artikel 1675/15, § 1, eerste lid, 1° tot 5°, van het Gerechtelijk Wetboek, zijn gepleegd. De herroepingsprocedure, die onder meer louter *dilatoire* collectieve schuldenregelingen moet verhinderen, voert slechts bij feiten met een zekere graad van ernst tot een sanctie²². Zodoende moet een zorgvuldig, evenwichtig gebruik van het sanctiemechanisme worden gewaarborgd²³.

29. Laakbaar gedrag, waardoor de schuldenaar het voordeel van de collectieve schuldenregeling kan verliezen, kan eveneens bestaan in het afgeven van onjuiste stukken. De afgifte van onjuiste stukken kan tot herroeping leiden indien het niet om een vergissing gaat, maar indien de handelwijze tot doel heeft aanspraak te

²¹ Art. 1675/15, § 1, lid 2 Ger.W.

²² Vergelijk: overweging B.12.2.

²³ Het Grondwettelijk Hof stipt in deze ook nog aan dat de niet-naleving door de schuldenaar van zijn verplichtingen slechts tot herroeping kan voeren indien geen sprake is van nieuwe feiten die veeleer verplichten de regeling opnieuw tegen het licht te houden. Het Grondwettelijk Hof beslist dat de uitbreiding van het toepassingsgebied van de “wachtperiode” na herroeping, rekening houdend met de er legitiem mee beoogde werklastermindering, verenigbaar is met de Grondwet. Volgens overweging 14 zijn voldoende waarborgen voorhanden om te voorkomen dat een herroeping wordt uitgesproken in het geval waarin het niet-nakomen door de schuldenaar van zijn verplichtingen niet het gevolg is van zijn persoonlijke weloverwogen en onverschoonbare keuze of onvoldoende ernstig blijkt te zijn. De overweging vervolgt dat de onmogelijkheid om gedurende een periode van vijf jaar te rekenen vanaf de datum van het vonnis van herroeping een nieuw verzoekschrift tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling in te dienen, dan ook steunt op de keuze van de schuldenaar om in het kader van de procedure betreffende de collectieve schuldenregeling niet mee te werken aan de effectieve verwezenlijking van de met de collectieve schuldenregeling beoogde doelstelling.

In overweging B.15 voegt het Grondwettelijk Hof, om het niet overmatig karakter van de gevolgen van de wijziging te verduidelijken, nog aan toe dat de schuldenaar wiens vordering (omwille van de wachtperiode) onontvankelijk blijkt steeds om betalings- en uitsteltermijnen kan verzoeken. Het Hof verwijst hierbij naar art. 1244 BW en art. 1333 e.v. Ger.W. Het Grondwettelijk Hof besluit dan ook als volgt (overweging B.16): “*Gelet op de door de wetgever nagestreefde doelstellingen en rekening houdend met het feit dat de onmogelijkheid om gedurende een periode van vijf jaar een nieuw verzoekschrift tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling in te dienen, steunt op de keuze van de schuldenaar om in het kader van de procedure betreffende de collectieve schuldenregeling niet mee te werken aan de effectieve verwezenlijking van de met de collectieve schuldenregeling gewaarborgde sociaal-economische rechten, is de in het geding zijnde bepaling, die steunt op redenen die verband houden met het algemeen belang, niet onbestaanbaar met de in art. 23 van de Grondwet vervatte standstill-verplichting*”.

maken op de procedure van gezamenlijke schuldenregeling of om deze tweede kans te behouden. Evenmin aanvaardbaar is het in de wind zetten van zijn schuldeisers. Het gaat om situaties waarbij de schuldenaar onrechtmatig zijn lasten verhoogt, dan wel zijn baten vermindert. Analoot aan het in artikel 1675/2 Ger.W. bedoelde beletsel om toelating tot de procedure te krijgen kan ook het feit dat de schuldenaar zijn onvermogen heeft bewerkt tot herroeping voeren. Tenslotte mag de schuldenaar ook geen valse verklaringen afleggen. Indien hij dit bewust heeft gedaan, hetgeen zich moeilijk verhoudt met de van hem verwachte goede trouw, is ook sprake van een grond voor herroeping²⁴.

30. De in artikelen 1675/15, § 1, 1° tot 5° Ger.W. bepaalde handelingen vormen ook een hinderpaal voor een goede samenwerking met de schuldbemiddelaar. Zijn goed huisvaderschap bestaat er onder meer in een ontwerp van minnelijke aanzuiveringsregeling op te stellen. Het moet de noodzakelijke maatregelen bevatten voor de verwezenlijking van de in artikel 1675/3, derde lid Ger.W., bedoelde doelstelling van de collectieve schuldenregeling. De schuldbemiddelaar wint de nodige informatie in om een ontwerp van minnelijke regeling – die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1675/10 Ger.W. – te kunnen opstellen en doet het nodige om een akkoord over de aanzuiveringsregeling in het werk te stellen²⁵.

Hoofdstuk V

GOED VADERSCHAP IN DE COLLECTIEVE SCHULDENREGLING EN DE ROL VAN DE SCHULDBEMIDDELAAR

31. Het van de schuldenaar gevestigde goed huisvaderschap is ook essentieel voor de opvolgings- en controletaak waar de schuldbemiddelaar mee belast is²⁶. Zo waakt hij erover dat de maatregelen, bepaald in de minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling, worden nageleefd, luidens artikel 1675/14, § 1 Ger.W. De schuldbemiddelaar moet kunnen beoordelen of de schuldenaar de verplichtingen die de procedure meebrengt en inzonderheid de aanzuiveringsmaatregelen, naleeft en indien niet, of hij deze kan naleven. Verlies aan inkomsten of toename van gezinslasten kan bijvoorbeeld een verklaring vormen indien de schuldenaar met de aanzuiveringsregeling worstelt. Omgekeerd kunnen toegenomen inkomsten of afgenomen lasten bijvoorbeeld een bijsturing van het aanzuiveringsplan in het voordeel van de schuldeisers rechtvaardigen. Evenwicht in de aanzuiveringsmaatregelen is immers essentieel in een gedegen en in redelijkheid – naar de maatstaven van een goede huisvader – aanvaardbaar pad naar financieel herstel. Hier-

²⁴ In deze context zie ook: Arbh. Brussel 21 juni 2010, A.R. nr. 2010/AB/00021.

²⁵ Zie hierover bv. art. 1675/10, § 1 en § 4 Ger.W.

²⁶ Meer uitgebreid, wat de figuur en taken van de schuldbemiddelaar betreft, zie: B. DE GROOTE en S. VAN BREE, “Actualia collectieve schuldenregeling 2012-2013. Analyse van recente wijzigingen aan het wetgevend kader van de procedure van collectieve schuldenregeling” in *CBR Jaarboek 2012-2013*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 241 e.v.; E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 535 p. Voor een zeer actueel “*vademecum*”, met ruime aandacht voor “kennis en hulpmiddelen” die de schuldbemiddelaar, als centrale actor in de collectieve schuldenregeling, kan gebruiken om zijn rol in de afwikkeling van deze insolventieprocedure te verbeteren, zie: R. PLAËKE, *Collectieve schuldenregeling – vademecum*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 181 p. en in het bijzonder 11-34.

mee houdt ook de van de schuldenaar verwachte transparantie, dienstig om de schuldbemiddelaar toe te laten tijdig om bijsturing te verzoeken bij de schuldbemiddelingsrechter verband. Artikel 1675/14, § 1, lid 2 Ger.W. verplicht hen daarom de schuldbemiddelaar onverwijld in kennis te stellen van iedere wijziging van zijn vermogenstoestand na de indiening van het verzoekschrift. Zo bepaalt artikel 1675/14, § 2 Ger.W. dat het schuldbemiddelingsdossier op de rol van de arbeidsrechtbank ingeschreven blijft – ook bij beschikking van toelaatbaarheid in hoger beroep – tot het einde of de herroeping van de regeling. Bij moeilijkheden die de uitwerking of de uitvoering van de regeling belemmeren of wanneer nieuwe feiten zich voordoen terwijl de regeling opgesteld wordt of die feiten de aanpassing of de herziening van de regeling rechtvaardigen, laat de schuldbemiddelaar de zaak opnieuw voor de rechter brengen. Dit initiatief kan ook genomen worden door de arbeidsauditeur, de schuldenaar of elke belanghebbende schuldeiser. De schuldbemiddelingsrechter wordt gevat door een eenvoudige schriftelijke verklaring, die ter griffie neergelegd wordt of aan de griffie verzonden. In het kader van zijn controletaak zal de schuldbemiddelaar, indien de schuldenaar de procedure niet te goeder trouw doorloopt (de bepalingen van de aanzuiveringsregeling schendt, schulden maakt, informatie met betrekking tot wijzigingen in zijn vermogen voor zicht houdt,...) ook het initiatief tot herroeping kunnen nemen²⁷.

32. Om de schuldenaar toe te laten zijn rol van goed huisvader te vervullen, zoals hierboven omschreven, heeft de wetgever voorzien in een leefgeld²⁸. Zo stelt de schuldbemiddelaar, in wiens handen de schuldenaars van de toegelaten schuldenaar als gevolg van de toelaatbaarverklaring moeten betalen, uit het door hem ontvangen bedrag een leefgeld ter beschikking. Hierbij houdt hij rekening met de beslagbaarheidsgrenzen²⁹. Tevens zorgt hij ervoor dat de minnelijke aanzuiveringsregeling die hij voorbereidt een prioritaire betaling inhoudt van de schulden die het recht van de verzoeker en zijn gezin om een menswaardig leven te leiden in het gedrang brengen³⁰. Dit kan bijvoorbeeld belangrijk zijn aangezien de samenloop enkel tot een schorsing leidt van de middelen van tenuitvoerlegging die de betaling van een geldsom betreffen. De wetgever heeft inzake de gerechtelijke aanzuiveringsregeling analoge bepalingen voorzien³¹. Tevens verplicht de wetgever de schuldbemiddelaar, hetgeen noodzakelijk is om de schuldenaar en zijn gezin de kans te bieden zijn gezinsleven menswaardig vorm te geven, in te staan voor een tijdige uitbetaling van het leefgeld. Volgens artikel 1675/13ter Ger.W. moet dat gebeuren op de data die werden overeengekomen met de verzoeker of die werden bepaald in de minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling.

²⁷ Zie: art. 1675/15, § 1 Ger.W.

²⁸ Meer uitgebreid zie: B. DE GROOTE en S. VAN BREE, “De collectieve schuldenregeling: enkele nieuwigheden toegelicht”, RW 2013-14, nr. 2, 47-50.

²⁹ Zie: art. 1675/9, § 4, samengelezen met art. 1675/9, § 1, 4° Ger.W. Slechts met instemming van de verzoeker mag het leefgeld tijdelijk worden gereduceerd, met het leefloon, vermeerderd met de gezinsbijslag, als absolute ondergrens. Bovendien moet de bemiddelaar bij het bepalen van de hoogte van het leefgeld rekening houden met het recht van de schuldenaar en zijn gezin op een menswaardig bestaan.

³⁰ Zie: art. 1675/10, § 2 Ger.W.

³¹ Zie: art. 1675/12, § 4 en § 5, als mede art. 1675/13, § 5 en § 6 Ger.W. Voor een analyse van de problematiek in verband met de minnelijke aanzuiveringsregeling, zie onder meer: E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 141-182.

33. Wat het voorgaande betreft is, met het oog op de waarborging van het goed vaderschap in hoofde van de schuldbemiddelaar en om zodoende de schuldenaar toe te laten tijdens de procedure de rol van goed huisvader te blijven vervullen, belangrijk dat de wetgever de rechter het toezicht heeft gegeven op de naleving van de bepalingen inzake de collectieve schuldenregeling. Relevant is hierbij dat artikel 1675/17, § 3 Ger.W. bepaalt dat de schuldbemiddelingsrechter er inzonderheid op toeziet dat alle posten die onontbeerlijk zijn voor het behoud van de menselijke waardigheid worden ingeschreven in de minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling³².

34. De schuldbemiddelaar, die verslagplicht heeft³³, is de draaischijf van de procedure van collectieve schuldenregeling³⁴. Hij treedt niet op voor de schuldenaar of de schuldeiser. Daar hij hun raadsman niet is, moet hij onafhankelijk en onpartijdig zijn, zo bepaalt artikel 1675/17, § 2 Ger.W. Anders is hij niet in staat artikel 1675/3 Ger.W. voor ogen te houden. Bij wettige redenen om aan zijn onpartijdigheid en onafhankelijkheid te twijfelen, kan hij gewraakt worden³⁵.

35. Zoals toegelicht zijn de verplichtingen van de collectieve schuldenregeling voor de schuldenaar niet min. Hij moet volledige transparantie verschaffen, ten aanzien van de schuldbemiddelaar, ten aanzien van zijn vermogenssituatie en de wijzigingen eraan. Zijn schuldenaars betalen niet langer in zijn handen en door de toelaatbaarverklaring mag hij slechts binnen het kader van een normaal vermogensbeheer autonoom handelen. Zodra er een aanzuiveringsregeling is, dient hij deze te respecteren.

36. Deze verplichtingen wekken geen verbazing. Zij staan in het teken van het beoogde financiële herstel, waartoe hij schulden, weliswaar rekening houdend met de grenzen van de menswaardigheid, zo veel mogelijk moet delgen. Tevens moet de situatie, onder meer met het oog op de redactie van een aanzuiveringsplan, gefixeerd worden. De schuldenaar mag niet interfereren en de gelijkheid tussen de schuldeisers doorbreken of bijkomende schulden maken. Dat dit druk legt op de schuldenaar en zijn gezin, verbaast niet. Naarmate deze druk toeneemt, stijgt ook het risico dat de schuldenaar zijn verplichtingen niet langer nakomt –

³² Tevens ziet de rechter er, volgens art. 1675/17, § 3 Ger.W., op toe dat het leefgeld aan de gezondheidsindex wordt aangepast. Bij verzuim door de schuldbemiddelaar van de op hem rustende verplichtingen informeert de schuldbemiddelingsrechter overeenkomstig art. 1675/17, § 3 Ger.W. de procureur des Konings. Deze oordeelt welke tuchtrechtelijke gevolgen zulks kan meebrengen. Indien de schuldbemiddelaar geen advocaat, ministerieel ambtenaar of gerechtelijke mandataris is, erkend om als schuldbemiddelaar op te treden, maar een erkende overheidsinstelling of particuliere instelling, die daartoe door de bevoegde overheid is erkend, dan informeert de rechter deze laatste indien de natuurlijke personen waarop zij in het kader van de bemiddeling een beroep doen, de wettelijke verplichtingen niet naleven.

³³ Zie: art. 1675/17, § 3, inzonderheid lid 2 Ger.W.

³⁴ Zie ook: E. VAN ACKER, C. VERBEKE en B. WYLLEMAN, *Praktische gids voor schuldbemiddelaars*, Mechelen, Kluwer, 2013, 535 p.

³⁵ Zie hierover: art. 1675/17, § 2 Ger.W. De lezer merkt nog op dat de rechter bij verhinderdheid van de schuldbemiddelaar ambtshalve voorziet in diens vervanging. De rechter kan daarnaast, hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van iedere belanghebbende, te allen tijde en zo dit volstrekt noodzakelijk blijkt, de schuldbemiddelaar vervangen. Vooraf kan de bemiddelaar worden opgeroepen zodat de rechter hem in raadkamer kan horen. Zie: art. 1675/17, § 4 Ger.W.

met het risico op herroeping – of zelf het initiatief neemt tot beëindiging van de procedure³⁶.

37. Om die reden is het belangrijk dat de wetgever de duurtijd van de gerechtelijke en de minnelijke aanzuiveringsregeling, alsmede van de mogelijke begeleidende maatregelen bij een totale kwijtschelding, heeft beperkt³⁷. Het aanzuiveringsobjectief vergt inspanningen. Niet enkel de schuldenaar draagt hiertoe lasten, maar ook de schuldeisers ondergaan het financieel herstelplan. Het voorziet vaak in vertraagde of (gedeeltelijke) niet-betaling van (accessoria bij) schulden jegens hen. De leidraad vormt opnieuw artikel 1675/3 Ger.W.

Hoofdstuk VI

GOED VADERSCHAP IN DE COLLECTIEVE SCHULDENREGELING: WEDERZIJDSE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE SCHULDENAAR EN ZIJN SCHULDEISERS

38. Het door de wetgever in het kader van de collectieve schuldenregeling van hen verwachte goed huisvaderschap gaat echter verder. In de eerste plaats moet de schuldeiser zich inschrijven in het collectieve karakter van de procedure van collectieve schuldenregeling. Immers, slechts een globale benadering van de schuldenlast laat een financiële doorstart toe. Hiertoe draagt in de eerste plaats de schuldenaar zelf een verantwoordelijkheid. Hij dient zijn schuldeisers te vermelden bij zijn verzoekschrift om tot de procedure te worden toegelaten³⁸. Deze worden vervolgens uitgenodigd om te participeren in aanzuiveringsregeling³⁹. Hier toe dienen zij, overeenkomstig artikel 1675/9, § 2 Ger.W., tijdig aangifte te doen van zijn schuldvordering⁴⁰. Doet een schuldeiser zulks, niettegenstaande een “herinnering” vanwege de schuldbemiddelaar, niet, dan belet artikel 1675/9, § 3 Ger.W. hem met zijn gebrek aan diligentie de stappen met het oog op herstel te vertragen. Bij zijn stilzitten wordt de schuldeiser geacht afstand te doen van zijn schuldvordering. De beteugeling van zijn inertie valt slechts weg indien de schuldenaar, bijvoorbeeld door herroeping, vroegtijdig de procedure verlaat. De nalatigheid van deze laatste heft desgevallend de gevolgen van de tekortkoming van

³⁶ Zie hierover: art. 1675/15, § 1/1 Ger.W.

³⁷ Zie: art. 1675/10, § 5, tweede lid, samengelezen met § 6 Ger.W., dat bepaalt dat, in beginsel, een minnelijke aanzuiveringsregeling niet langer dan zeven jaar duurt vanaf de beschikking van toelaatbaarheid. Overeenkomstig art. 1675/12, § 2 Ger.W. duurt een gerechtelijke aanzuiveringsregeling zonder kwijtschelden van hoofdsommen in principe maximaal vijf jaar. Een gerechtelijke aanzuiveringsregeling met kwijtschelding van schulden in hoofdsom duurt dan weer tussen drie en vijf jaar (art. 1675/13, § 2 Ger.W.). En een totale kwijtschelding, bedoeld in art. 1675/13bis Ger.W., mag in § 2 van dit artikel gepaard gaan met begeleidingsmaatregelen, waarvan de duur vijf jaar niet mag overschrijden.

³⁸ Zie: art. 1675/4, § 2, 9° Ger.W.

³⁹ Zie: art. 1675/9, § 1, 2° Ger.W.

⁴⁰ Deze bepaling luidt als volgt: “§ 2. De aangifte van schuldvordering moet uiterlijk een maand na toezending van de beschikking van toelaatbaarheid bij de schuldbemiddelaar worden verricht, hetzij bij een ter post aangezekende brief met ontvangstbericht, hetzij bij aangifte op zijn kantoor met ontvangstbericht gedagtekend en ondertekend door de bemiddelaar of zijn gemachtigde. Die aangifte omschrijft de aard van de schuldvordering alsmede de verantwoording ervan, het bedrag ervan in hoofdsom, interesten en kosten, de eventuele redenen van voorrang, alsook de procedures waartoe ze aanleiding kan geven”.

de schuldeiser op. Deze herwint immers in dat geval het verloren recht zich te verhalen op de schuldenaar of de personen die voor de schuldenaar een persoonlijke zekerheid hebben gesteld.

39. De schuldeiser moet zich schikken naar de aanzuiveringsregeling. Het lot van zijn vordering ondergaat de collectieve aanpak van de overmatige schuldenlast. Hij kan een uitgestelde betaling of een kwijtschelding moeten ondergaan en verliest – behoudens indien van een andersluidende minnelijke aanzuiveringsregeling sprake zou zijn – de uitwerking van zijn eventuele voorrechten zo de betrokken goederen niet te gelde worden gemaakt.

40. Het is dan ook belangrijk dat de schuldeiser het recht heeft niet in te stemmen met een voor hem ongunstig ontwerp van minnelijke regeling.

Wel dient hij er rekening mee te houden dat bij gebrek aan overeenstemming de schuldbemiddelaar het dossier overmaakt aan de schuldbemiddelingsrechter, opdat deze een aanzuiveringsplan zou kunnen “opleggen” of een totale kwijtschelding zou kunnen uitspreken, hetgeen voor de weigerende schuldeiser (bijv. omwille van een kortere looptijd of de het principe van de pons-ponsgewijze verdeling van de sommen) niet noodzakelijk beter hoeft te zijn⁴¹.

41. De schuldeiser, die het ontwerp-plan van de schuldbemiddelaar ontvangt, dient hieraan zijn goedkeuring te verlenen, wil het uitwerking krijgen. Hij is hier toe niet verplicht en kan ook bezwaar aantekenen. Ook hier wil de wetgever inertie in hoofde van de schuldeiser vermijden. Laattijdig bezwaar of bezwaar dat niet op de wettelijk voorgeschreven wijze is geuit, geldt daarom als instemming⁴².

42. Ook de schuldenaar krijgt het ontwerp-plan ter goedkeuring. Hij heeft het onmiskenbaar recht er al dan niet mee in te stemmen. Zo zijn weigering rechtsmisbruik uitmaakt kan de schuldbemiddelingsrechter deze naast zich neer leggen en de regeling alsnog homologeren. Indien niet kan een weinig redelijke weigering de rechter er makkelijker toe brengen geen gerechtelijk plan op te leggen (“verwerping”) zo er weinig enthousiasme tot aanzuiveringsinspanningen uit blijkt. Moeilijker wordt het de weigering als een gebrek aan procedurele trouw te beschouwen, waarbij de schuldenaar geacht wordt zijn verplichtingen niet na te komen, hetgeen tot herroeping kan leiden.

⁴¹ Ook de schuldenaar mag om een totale kwijtschelding van schulden vragen. Zie: B. DE GROOTE, “Schuldenaar mag om totale kwijtschelding van schulden vragen”, *Juristenkrant* 2012, afl. 242, 4-5; GwH 22 december 2011, nr. 196/2011, www.grondwettelijkhof.be.

⁴² Art. 1675/10, § 4, lid 2 Ger.W. leest als volgt: “De regeling moet door alle belanghebbende partijen goedgekeurd worden. Ieder bezwaar moet ofwel bij ter post aangetekende brief ofwel door middel van een verklaring bij de schuldbemiddelaar uiterlijk twee maanden na toezending van het ontwerp worden ingebracht. Bij ontstentenis van bezwaar onder die voorwaarden en binnen die termijn, worden de partijen geacht met de regeling in te stemmen”. Art. 51 Ger.W. is op deze termijn niet van toepassing en de schuldeiser wordt bij de uitnodiging om het hem toegezonden ontwerp-plan goed te keuren van dit sanctiemechanisme geïnformeerd. De tekst van art. 1675/10, § 4, lid 2 Ger.W. wordt immers overgenomen door het naar de belanghebbende partijen gezonden bericht (art. 1675/10, § 4, laatste lid Ger.W.).

43. Hierboven is uiteengezet hoe de schuldenaar, conform artikel 1675/3, lid 1 Ger.W., bij wege van een collectieve schuldenregeling onder toezicht van de rechter, aan zijn schuldeisers voorstelt een minnelijke aanzuiveringsregeling te treffen. Bij gebrek aan akkoord over deze minnelijke aanzuiveringsregeling, *kan* de rechter een gerechtelijke aanzuiveringsregeling opleggen. Niettegenstaande het facultatieve karakter van de herstelmaatregelen dat uit het door de wetgever gekozen woordgebruik blijkt, verdient het aanbeveling het opleggen van herstelmaatregelen, behoudens indien de schuldenaar zich gedraagt op een wijze die tot herroeping kan leiden, veeleer als automatisme te beschouwen. De toelating van de schuldenaar tot de collectieve schuldenregeling betekent dat hij, niettegenstaande eventuele tekortkomingen in zijn gedrag in het verleden die aan de overmatige schuldenlast (mede) ten grondslag kunnen liggen, de kans krijgt om hem en zijn gezin financieel te re-integreren. Zo de schuldenaar deze kans grijpt, meer bepaald zo hij blijkt geeft van procedurele goede trouw en de verboden/geboden als gevolg van de samenloopprocedure correct opvolgt, zou het, zelfs in een complexe situatie (bijvoorbeeld met een hoge schuldenlast of andere dan louter financiële problemen die zich in financiële moeilijkheden vertaald hebben), in beginsel moeilijk in redelijkheid te verantwoorden zijn de procedure waarin de schuldenaar engagement opneemt *en cours de route* te beëindigen. De procedure heeft een duidelijk, in artikel 1675/3 Ger.W. tot uitdrukking gebracht doel, en strekt er precies toe een problematische situatie aan te pakken. Het zou dan ook een vertrouwensbreuk zijn de schuldenaar die het pad naar dit doel gekozen heeft, zonder ernstige reden de mogelijkheid te ontfemen dit doel te bereiken. Bovendien is het maatschappelijk nut van procedures die weliswaar zijn opgestart, doch vóór hun normale einde worden stopgezet, hoogst twijfelachtig.

Hoofdstuk VII

GOED VADERSCHAP EN KWIJTSCHELDING

44. De tweede kans voor de schuldenaar doet beroep op de draagkracht van zijn schuldeisers, soms in die mate dat de schulden in hoofdsom al dan niet gedeeltelijk moeten worden kwijtgescholden. De mate waarin de schulden kunnen worden terugbetaald hangt, zoals reeds toegelicht, immers af van het snijpunt tussen de middelen waarover de schuldenaar beschikt enerzijds en zijn dagdagelijkse gezinslasten anderzijds. Dat snijpunt laat niet steeds, zelfs gespreide, betaling van de (hoofdsom)schuld toe. Met het oog op een nieuwe start kan in het kader van de gerechtelijke aanzuiveringsregeling een gedeeltelijke kwijtschelding van schulden in hoofdsom worden opgelegd. Een nog verregaandere inbreuk op de regel dat verbintenissen nagekomen moeten worden, vormt de in artikel 1675/13bis Ger.W. vorm gegeven “totale kwijtschelding van de schulden”.

45. De kwijtschelding, noodzakelijk om de doelstelling van de procedure van collectieve schuldenregeling te bereiken (art. 1675/3 Ger.W.), gaat gepaard met een verkoop van de beslagbare goederen van de schuldenaar op initiatief van de

schuldbemiddelaar. Een analoge verkoop vindt plaats bij een in artikel 1675/13*bis* Ger.W. bedoelde totale kwijtschelding van schulden, indien blijkt dat geen enkele minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling mogelijk is omdat de verzoeker over onvoldoende middelen beschikt.

46. Bij de verdeling van de hoofdsom spelen de wettige redenen van voorrang. Voor het nog verschuldigde saldo beheerst de gelijkheid onder de schuldeisers de verdeling. Het tweede streepje van artikel 1675/13, § 1 Ger.W. voorziet een uitzondering voor lopende onderhoudsverplichtingen⁴³. Letterlijk begrepen goed vaderschap laat de wetgever hierbij doorwegen op *paritas creditorum*. De betrokken schuldvordering is niet aan het gelijkheidsbeginsel onderworpen, hetgeen de verantwoordelijkheden uit het (voormalige) gezinsleven onderstreept en de begunstigden van onderhoudsgelden beschermt.

47. Het voorgaande linkt het goed huisvaderschap ook aan de onmogelijkheid in een gerechtelijke aanzuiveringsregeling onderhoudsschulden – ook in zoverre het achterstallen betreft – kwijt te schelden⁴⁴. Bij dit alles mag men niet uit het oog verliezen dat met het oog op structureel herstel, waarbij het risico op hervaal zo minimaal mogelijk is, soms een onderliggende niet-financiële problematiek – doch met financiële repercussies – verholpen moet worden. Goed huisvaderschap in hoofde van de schuldenaar kan door deze problematiek verhinderd worden of niettegenstaande (inspanningen met het oog op) goed huisvaderschap, kan de onderliggende problematiek een gezonde financiële situatie bemoeilijken dan wel onmogelijk maken.

48. Hiertoe voorzag de wetgever de mogelijkheid voor de schuldbemiddelingsrechter om de aanzuiveringsregeling c.q. de totale kwijtschelding van schulden met begeleidingsmaatregelen gepaard te laten gaan⁴⁵. Deze hebben tot doel het financieel herstel en de financiële re-integratie te vergemakkelijken en bestendigen.

Daarnaast spreekt het voor zich dat de schuldenaar niet tegelijk herstelmaatregelen kan genieten en handelingen zou mogen stellen die zijn onvermogen laten toenemen.

49. Hierboven is reeds gewezen op de impact van de herstelmaatregelen, in het bijzonder indien zij kwijtschelding van schulden in hoofdsom bevatten, op de rechten van de schuldeisers. Dit verklaart het belang van de procedurele goede

⁴³ De bepaling verwijst naar art. 1412, lid 1 Ger.W. Vergelijk: art. 1675/7, § 3, tweede streepje Ger.W.

⁴⁴ Zie: art. 1675/3, § 3, eerste streepje, zoals gewijzigd door art. 10 wet 12 mei 2014 houdende wijziging van de wet van 21 februari 2003 tot oprichting van een Dienst voor alimentatievorderingen bij de FOD Financiën en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, met het oog op een effectieve invordering van onderhoudsschulden, BS 30 mei 2014, 41946. Het wijzigende art. 10 trad op 1 augustus 2014 in werking (zie: art. 13).

⁴⁵ Overeenkomstig art. 1675/13*bis* Ger.W. kan de totale kwijtschelding met begeleidingsmaatregelen voor een (niet-verlengbare) duur van maximaal 5 jaar gepaard gaan (zie § 3). Uit de samenlezing van art. 1675/12 Ger.W. en art. 1675/13 Ger.W. volgt dan weer dat de schuldbemiddelingsrechter de gedeeltelijke kwijtschelding van schulden in hoofdsom afhankelijk maakt van de vervulling door de schuldenaar van passende handelingen om de betaling van de schuld te vergemakkelijken of te waarborgen. Tevens verliest, hetgeen zich ook makkelijk met het goed huisvaderschap laat verstaan, de schuldenaar het voordeel van de kwijtschelding indien hij daden zou stellen die zijn onvermogen zouden doen toenemen.

trouw en het sanctiemechanisme van de herroeping, zoals uitgewerkt in artikel 1675/15 Ger.W. Precies omwille van de invloed van de kwijschelding van hoofdsommen heeft de wetgever, in een afweging van de belangen van de bij de collectieve schuldenregeling betrokken partijen en de mate waarin zij “bijdragen” tot de nieuwe start, bepaald dat de aanzuiveringsregeling, minnelijk dan wel gerechtelijk, die een kwijschelding van schulden in hoofdsom inhoudt, ook na het einde ervan kan worden herroepen. Elke schuldeiser kan hiertoe gedurende een periode van vijf jaar het initiatief nemen. Deze herroeping kan hij vragen bij een bedrieglijke handeling die de schuldenaar in zijn nadeel heeft gesteld⁴⁶. Ook een totale kwijschelding kan, ná de beslissing ertoe, gedurende een periode van vijf jaar worden herroepen⁴⁷.

50. De schuldenaar ook financieel zijn rol van goed huisvader laten opnemen vergt, inzonderheid indien zich hiertoe kwijschelding van schulden in hoofdsom opdringt, een belangrijke maatschappelijke inspanning en betekent voor de individuele schuldeisers een aanzienlijke kost. Het kan zelfs het risico in zich dragen dat deze schuldeisers zelf niet meer in staat zijn hun schuldenlast te dragen en naar een situatie van overmatige schuldenlast dreigen af te glijden. Om die reden leidde een redelijke afweging van belangen ertoe dat de kwijschelding in het kader van een (gerechtelijke) aanzuiveringsregeling verloren gaat indien de tot de regeling toegelaten schuldenaar tot beter fortuin keert vóór het einde van de aanzuiveringsregeling. Analooq aan artikel 1675/13, § 1, laatste lid Ger.W., bepaalt artikel 1675/13*bis*, § 4 Ger.W. dat de schuldenaar de totale kwijschelding slechts verwerft in zoverre hij binnen de vijf jaar die op de beslissing ertoe volgen, niet tot beter fortuin is teruggekeerd.

51. “Onderhoudsgelden” zijn⁴⁸, zoals uiteengezet, uitgesloten van een kwijschelding van schulden in hoofdsom, bedoeld in artikel 1675/13 Ger.W. en zelfs bij een totale kwijschelding, als bedoeld in artikel 1675/13*bis* Ger.W.

52. Rekening houdende met het goed vaderschap, enerzijds vanuit het perspectief van degene die de schuld maakte en ervoor moet instaan en anderzijds met het oog op de legitieme belangen van de schuldeiser, heeft de wetgever ook de vergoeding van lichamelijke schade, veroorzaakt door een misdrijf⁴⁹, opgenomen in de

⁴⁶ Zie: art. 1675/15, § 2 Ger.W.

⁴⁷ Art. 1675/13*bis*, § 5 Ger.W. verwijst naar de voorwaarden in art. 1675/15 Ger.W. Dit betekent dat de kwijschelding niet alleen herroepen kan worden indien de schuldenaar een voor zijn schuldeisers of één van hen bedrieglijke handeling heeft gesteld, maar ook indien deze zijn verplichtingen niet is nagekomen (bv. door de begeleidingsmaatregelen, waarvan sprake in art. 1675/13*bis*, § 3 Ger.W. niet na te komen).

⁴⁸ Art. 1675/13, § 3, eerste streepje Ger.W., zoals gewijzigd door art. 10 zet 12 mei 2014 houdende wijziging van de wet van 21 februari 2003 tot oprichting van een Dienst voor alimentatievorderingen bij de FOD Financiën en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, met het oog op een effectieve invordering van onderhoudsschulden, *BS* 30 mei 2014, 41946.

⁴⁹ GwH 22 november 2006, nr. 175/2006, *TGR-TWVR* 2007, afl. 2, 101. Het Hof antwoordt ontkennend op de vraag of art. 1675/13, § 3 Ger.W. de Grondwet schendt, derwijze geïnterpreteerd dat geen kwijschelding kan verleend worden voor schulden die een schadevergoeding inhouden, toegestaan voor het herstel van een lichamelijke letsel veroorzaakt door een misdrijf waarvoor de schuldenaar strafrechtelijk werd veroordeeld. De schuldenaar die lichamelijke letsel heeft veroorzaakt door een misdrijf waarvoor hij niet strafrechtelijk werd veroordeeld wel kwijschelding bekommt en de strafrechtelijk veroordeelde schuldenaar niet.

lijst van niet-kwijtscheldbare schulden. De betrokken schadevergoeding is niet in een totale kwijtschelding begrepen⁵⁰. Teneinde de faillissementsprocedure, met de notie “verschoonbaarheid”, niet te laten interfereren met de collectieve schuldenregeling, kan de rechter de gefailleerde handelaar niet bevrijden van de schulden die na de sluiting van het faillissement mochten overblijven⁵¹. Artikel 1675/13, § 1, derde streepje, Ger.W. bepaalt het lot van de restschulden na faillissement⁵².

53. Fiscale schulden zijn, zoals sociale zekerheidsschulden, niet uitgesloten van de kwijtschelding. Het Grondwettelijk Hof bevestigde het niet-bevoorrechte statuut in de collectieve schuldenregeling ervan in een arrest van 13 december 2012⁵³. Een nuance ten aanzien van deze rechtspraak dringt zich op omwille van het ook bij samenloop, met name de collectieve schuldenregeling, toepasselijke compensatiemechanisme voor fiscale schulden en tegoeden – en sinds 29 december 2016

⁵⁰ Zie: art. 1675/13bis, § 2 Ger.W., samengelezen met art. 1675/13, § 3, tweede streepje Ger.W. In arrest 162/2012 van 20 december 2012 antwoordde het Grondwettelijk Hof ontkennend op de vraag of art. 1675/13, § 3, tweede streepje, Ger.W., in die zin geïnterpreteerd dat het van toepassing is op de dader van het misdrijf of van het als misdrijf omschreven feit maar niet op de persoon die burgerrechtelijk aansprakelijk is voor de schade die is veroorzaakt door die dader voor wie hij overeenkomstig artikel 1384 BW moet instaan, de Grondwet schendt. Dit betekent dat ook het slachtoffer van een handeling die lichamelijke schade veroorzaakt zich in een andere vergoedingspositie bevindt naargelang de pleger van het feit de schade is verschuldigd als gevolg van een misdrijf waartoe hij is veroordeeld of een foutieve handeling waarvoor hij niet strafrechtelijk is veroordeeld. Zie: GwH 20 december 2012, nr. 162/2012, *P&B* 2013, afl. 3, 115.

⁵¹ Zie: GwH 12 mei 2004, nr. 83/2004, A.A. 2004, afl. 2, 939; RW 2004-05, afl. 13, 506; *Jaarboek Kredietrecht*, 2004, 256, noot B. DE GROOTE. Volgens het Hof betreft de niet-kwijtscheldbaarheid van de restschulden ná faillissement geen ongrondwettigheid. In het bijzonder antwoordt het Hof ontkennend op de vraag of art. 1675/13, § 3 Ger.W. de Grondwet schendt in zoverre het in het raam van het opstellen van een gerechtelijke aanzuiveringsregeling niet toestaat dat kwijtschelding wordt verleend aan een gefailleerde wiens faillissement onverschoonbaar is verklaard. Zie, wat de niet-kwijtscheldbaarheid betreft, in de parlementaire voorbereiding: *Parl. St.* Kamer 1996-97, nrs. 1073/1-1074/1, p. 47.

Het Grondwettelijk Hof verduidelijkt nog dat de niet-kwijtscheldbaarheid niet hoeft te betekenen dat de betrokken schulden bij voorrang worden betaald. Indien deze schulden uit hun aard bevoorrecht zijn, worden zij natuurlijk bij voorrang gedelgd uit de opbrengst van de tegeldemaking van de goederen waarop zij een wettige reden van voorrang hebben. Voor het niet voldane deel, komen zij in de massa van de schulden terecht en worden ponds-pondsgewijs betaald, zoals de andere schulden. Het verschil met de andere schulden is, zo stipt het Grondwettelijk Hof nog aan, dat het niet gedelgde gedeelte verschuldigd blijft na de volledige naleving van de schuldenregeling.

Ter verantwoording van het onderscheiden “track” voor handelaars, verduidelijkt het Hof in overweging B.5 de verschillen nog door te stellen dat het gemaakte onderscheid tussen de handelaars en de personen welke niet die hoedanigheid hebben, berust op een objectief criterium en niet verstoken is van relevantie ten aanzien van het nagestreefde doel. De insolventie van een handelaar brengt immers, ten aanzien van de economie in het algemeen en de onderlinge afhankelijkheid van de commerciële belangen, gevolgen teweeg die verschillen van die welke worden teweeggebracht door de staking van betaling van een gewone schuldenaar.

Zie, met betrekking tot het vroegere art. 1675/13, § 4 eerste zin Ger.W., dat de mogelijkheid tot kwijtschelding beperkt tot de restschulden van een op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling minimaal reeds 10 jaar afgesloten faillissement onder de “oude” faillissementswetgeving (18 april 1851): GwH 1 maart 2001, nr. 23/2001, A.A. 2001, afl. 2, 393. Voor een uitgebreide analyse van de problematiek zie onder meer: B. WYLLEMAN, *Aspecten van het notarieel insolventierecht: collectieve schuldenregeling en faillissement*, Brussel, Larcier, 2014, 35 p.

⁵² Deze schulden kunnen ook niet het voorwerp uitmaken van de in art. 1675/13bis Ger.W. bedoelde, totale kwijtschelding.

⁵³ GwH 13 december 2012, nr. 152/2012. Zie: A. *GrwH* 2012, afl. 5, 2303. Het Grondwettelijk Hof overweegt dat art. 1675/7, § 3 Ger.W. de Grondwet schendt indien het zo geïnterpreteerd wordt dat het de rechter toestaat af te wijken van de toepassing van het gelijkheidsbeginsel op de schuldeisers teneinde een gunstiger lot voor te behouden voor een schuldvordering van de FOD Financiën. Bij een interpretatie waarbij het de rechter niet is toegestaan af te wijken van het gelijkheidsbeginsel op de schuldeisers teneinde een gunstiger lot voor te behouden voor een schuldvordering van de FOD Financiën, is de Grondwet wel geschonden. Naar analogie van hetgeen geldt voor art. 1675/7, § 3 Ger.W. schendt ook art. 1675/13, § 1, tweede streepje Ger.W. de Grondwet niet bij een interpretatie die de rechter verplicht het beginsel van gelijkheid tussen schuldeisers strikt in acht te nemen wanneer het erop aankomt over te gaan tot de uitkering van de dividenden aan de schuldeisers van de boedel.

uitgebreid tot sociale zekerheidsschulden⁵⁴ –, zoals voorzien in artikel 334, lid 1 programmawet van 27 december 2004⁵⁵. Over de kwijtscheldbaarheid van deze schulden – fiscale vorderingen voorop – heeft heel wat controverse bestaan. De controverse, die zich vooral toespitste over de vraag of de kwijtschelding in hoofdsom van dergelijke schulden het voorwerp van een minnelijke regeling kon uitmaken, betreft de scheidslijn tussen de medewerking van alle schuldeisers aan het financieel herstel van een individu, om te vermijden dat het socio-economisch zou afglijden van de samenleving, enerzijds en de vraag in hoeverre “publieke” schuldeisers, wier inkomsten als overheid essentieel zijn voor de goede werking van de samenleving, aan dit herstel moeten bijdragen. Is het m.a.w. goed huisvaderschap de schatkist s.l. te laten bijdragen aan het herstel van een, niet zelden mede door toedoen van de individuele schuldenaar (en soms met medeweten/medewerking van zijn schuldeisers) ontspoorde financiële situatie⁵⁶. Dit leidde tot

⁵⁴ Vervanging van art. 334 programmawet van 27 december 2004, gewijzigd bij de wet van 22 december 2008, door art. 34 wet van 20 december 2016 houdende diverse bepalingen inzake sociale zaken, BS 29 december 2016.

Inwerkingtreding: art. 35. De aangepaste bepaling luidt als volgt: “Elke som die aan een persoon moet worden teruggegeven of betaald door de Federale Overheidsdienst Financiën of door de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, kan zonder formaliteit en naar keuze van de bevoegde ambtenaar worden aangewend ter betaling van de door deze persoon verschuldigde sommen waarvan de inning en de invordering, door of krachtens een bepaling met kracht van wet, worden verzekerd door de Federale Overheidsdienst Financiën of door de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid.

De in het eerste lid bedoelde aanwending zonder formaliteit omvat elke terug te geven of te betalen som, ongeacht de aard:

1° hetzij in het kader van de toepassing van de belastingwetten die onder de bevoegdheid van de Federale Overheidsdienst Financiën vallen, of van wetten, al dan niet belastingwetten, waarbij de inning en de invordering verzekerd worden door die Federale Overheidsdienst;

2° hetzij in het kader van de toepassing van wetten op de sociale zekerheid die onder de bevoegdheid vallen van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid of waarbij de inning en de invordering verzekerd worden door deze instelling;

3° hetzij krachtens de bepalingen van het burgerlijk recht met betrekking tot de onverschuldigde betaling;

4° hetzij krachtens een uitvoerbare rechterlijke beslissing uitgesproken in het kader van rechtsvorderingen die rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met de toepassing van de voorgaande wetten.

De aanwending wordt beperkt tot het niet-betwiste gedeelte van de schuldvorderingen op deze persoon.

Dit artikel blijft van toepassing in geval van beslag, overdracht, samenloop of een insolventieprocedure”.

⁵⁵ Zie: BS 31 december 2004, 87006. Cass. 14 december 2006 (F.06.0076.F), Arr.Cass. 2007, afl. 12, 2484; Cass. 31 maart 2014 (S.12.0078.F), Arr.Cass. 2014, afl. 3, 909. Voor de problematiek van de toepassing ervan bij minnelijke aanzuiveringsregeling: Cass. 8 december 2014 (S.13.0035.N), Arr.Cass. 2014, afl. 12, 2848. Over de grondwettelijkheid van het compensatiemechanisme, zie: Grondwettelijk Hof 19 april 2006, nr. 54/2006, A.A. 2006, afl. 2, 655. Voor de toepassing inzake faillissement, zie: Cass. 24 juni 2010 (F.09.0085.N), RW 2010-11, afl. 20, 844.

⁵⁶ Op de vraag of het niet ongrondwettig is schuldvorderingen van de socialezekerheidsinstellingen die het slachtoffer van sociale fraude zijn, niet uit te sluiten van de mogelijkheid te worden opgenomen in een plan dat in een kwijtschelding van schulden voorziet (zie: art. 1675/13, § 3, en 1675/13bis, § 2 Ger.W.) antwoordt het Grondwettelijk Hof, tegen de achtergrond van de niet-kwijtscheldbare schulden opgesomd in art. 1675/13, § 3 Ger.W., ontkennend. Zie: GwH 10 december 2014, nr. 184/2014, *Jaarboek Kredietrecht* 2014, 384, noot.

In de overwegingen B.2.5 e.v. ontwikkelt het Grondwettelijk Hof een motivering die vertrekt van de idee dat het aangewezen een volledige kwijtschelding van schulden mogelijk te maken indien dit het enige sociaal toelaatbare antwoord is (...). Wanneer de wetgever een categorie van personen wil beschermen om hen opnieuw in het economisch en sociaal stelsel te integreren en hij daartoe toestaat dat een gerechtelijke aanzuiveringsregeling een kwijtschelding van schulden bevat, behoort het tot zijn beoordelingsbevoegdheid de categorieën van schuldeisers aan te wijzen aan wie die kwijtschelding van schulden niet kan worden opgelegd. Hij heeft de schulden die een schadevergoeding inhouden, toegestaan voor het herstel van een lichamelijke schade veroorzaakt door een misdrijf, uitgesloten van de gedeeltelijke of volledige kwijtschelding in het kader van de collectieve schuldenregeling, uitsluiting die wordt verantwoord door de overweging dat de kwijtschelding van die schulden in dat geval bijzonder onbillijk zou zijn. De wetgever heeft ook, zo motiveert het Grondwettelijk Hof, uitdrukkelijk bepaald dat de schulden van een gefailleerde die blijven bestaan na de sluiting van het faillissement, niet konden worden kwijtgescholden, om interferenties met de rechtspraak van de handelsrechtbank inzake verschoonbaarheid bij faillissement te vermijden.

de concrete vraag of de begunstigde van een schuldvordering van openbare orde überhaupt met een kwijtschelding kon instemmen en of artikel 172 Gw. de fiscaal ontvanger niet de bevoegdheid ontnam in te stemmen met een ontwerp van minnelijke regeling houdende kwijtschelding van een fiscale schuld in hoofdsom.

54. In het kader van een substantiële wijziging van de procedure van collectieve schuldenregeling in 2005 beslechtte de wetgever de discussie. Artikel 1675/10, § 3*bis* Ger.W. voorziet immers uitdrukkelijk in de mogelijkheid voor iedere schuldeiser, hetzij overheid of particulier, om een volledige of gedeeltelijke kwijtschelding van schuld aan de verzoeker toe te staan, en dit ongeacht de aard van de schuld⁵⁷. De wetgever verleent de mogelijkheid om in te stemmen met een kwijtschelding in het bijzonder aan de ambtenaren die belast zijn met de inning van fiscale schuldvorderingen en de organen die belast zijn met het innen van de bijdragen voor de sociale zekerheid en de instellingen die de sociale uitkeringen toekennen en de sociale verzekeringskassen. Een louter op basis van de aard van de schuld(eiser) gebaseerde weigering tot instemming met een kwijtscheldend aanzuiveringsplan werd bijgevolg als rechtsmisbruik behandeld. De schuldbemiddelingsrechter kan de weigering bij wege van sanctie *overrulen* en het ontwerp alsnog homologeren⁵⁸.

55. Van het recht om zich te verzetten tegen het ontwerp van minnelijke aanzuiveringsregeling – inzonderheid een plan dat in een kwijtschelding van kapitaal-schuld voorziet – kunnen vanzelfsprekend ook particuliere schuldeisers gebruik maken⁵⁹. De schuldbemiddelaar zendt het ontwerp van minnelijke aanzuiveringsregeling bij een ter post aangetekende brief immers naar de schuldenaar, in voorkomend geval diens echtgenoot, en de schuldeisers. Alle belanghebbende partijen moeten de regeling goedkeuren. Afwezigheid van tijdig en correct geformuleerd bezwaar beschouwt de wetgever als instemming. Evenwel moeten ook zij zich hierbij als een goed huisvader gedragen. Zij mogen geen misbruik maken van het recht om bezwaar te uiten tegen de ontwerp-regeling. Dergelijk rechtsmisbruik doet zich voor wanneer het voordeel dat zij kunnen putten uit een weigering – tegen de achtergrond van de gerechtelijke fase en de *contraintes* ervan, waar deze weigering wellicht toe zal leiden – een duidelijke wanverhouding vertoont ten aanzien van het nadeel van de andere belanghebbenden – zowel schuldeisers als de schuldenaar en zijn gezin – bij de weigering. Bij dergelijk misbruik kan de rechter opnieuw over de weigering heen stappen en de aanzuiveringsregeling alsnog als door allen aanvaard homologeren. Aldus brengt de rechter het recht om zich te verzetten tegen een ontwerp van minnelijke aanzuiveringsregeling tot zijn normale – redelijke en goed-huisvaderlijke – gebruik terug. Het goed huisvaderschap inzake collectieve schuldenregeling impliceert immers ook dat de last van het herstelpad, als externalisatie van de gevolgen van de overmatige schuldenlast, naar evenredigheid over de betrokken schuldeisers verdeeld, gedragen kan worden.

⁵⁷ Art. 10, 2° wet 13 december 2005 houdende bepalingen betreffende de termijnen, het verzoekschrift op tegenpraak en de procedure van collectieve schuldenregeling, BS 21 december 2005, 54532.

⁵⁸ Art. 1675/10, § 5 Ger.W.

⁵⁹ Art. 1675/10, § 4 Ger.W.

Hoofdstuk VIII

DE ONVERZOENBAARHEID VAN GOED VADERSCHAP EN KWIJTSCHELDING VAN BOETES

56. Nog sterker is de controverse met betrekking tot de vraag of strafrechtelijke boetes het voorwerp van een (minnelijke⁶⁰/gerechtelijke) aanzuiveringsregeling/totale kwijtschelding (art. 1675/13*bis* Ger.W.) kunnen uitmaken. Dat dit bestanddeel in de overmatige schuldenlast zich niet met goed huisvaderschap in hoofde van de schuldenaar laat verzoenen, hoeft geen betoog. Dit hoeft evenwel niet te betekenen dat de schuldenaar omwille van deze (mede-)oorzaak van de structurele overmatige betalingsmoeilijkheden waarmee hij kampt, het voordeel van een collectieve schuldenregeling, dat toelaat de schuldenlast geglobaliseerd aan te pakken, hoeft te verliezen. Enkel voor wie kennelijk zijn onvermogen heeft bewerkt is de toelating tot de procedure uitgesloten⁶¹. Misdrijven hoeven niet noodzakelijk blijk te geven van de intentie van de schuldenaar zijn onvermogen te bewerken. Het tegendeel is veeleer vaak waar.

57. Door middel van herwonnen goed vaderschap laat de procedure de schuldenaar die plichtsgetrouw de aanzuiveringsregeling en de erbij opgelegde flankerende maatregelen⁶² naleeft een nieuwe start nemen. De vraag rijst echter in hoeverre deze nieuwe start een kwijtschelding van penale boetes kan inhouden. Boetes hoeven de toegang tot de procedure niet te beletten, hun betaling kan het voorwerp uitmaken van een aanzuiveringsplan, doch moeilijker is het antwoord op de vraag of het niet-betaalde saldo ook kwijtscholden kan worden om de re-integratie mogelijk te maken. Enerzijds rijst de vraag wat het nut van een collectieve schuldenregeling is⁶³, zo zij een schuldenaar van wie de schuld bijvoorbeeld

⁶⁰ Zie: T. GREVEN, “Collectieve schuldenregeling: de ene schuld is de andere niet” (bespreking Arbh. Gent 5 oktober 2015), *Juristenkrant* 2015, afl. 316, 15. De auteur wijst erop dat de ontvanger van de penale boeten door art. 464/1, § 4 en 5 Sv. het recht verloor om akkoord te gaan met welke kwijtschelding van penale boeten dan ook, dus ook binnen een procedure collectieve schuldenregeling. Hij stipt aan dat de schuldbemiddelingsrechter verplicht is om de onwettigheid van een kwijtschelding van penale boetes vast te stellen, zelfs in de hypothese dat de ontvanger (stilzwijgend) akkoord zou zijn gegaan met een minnelijk voorstel van de schuldbemiddelaar dat voorziet in kwijtschelding van penale boetes.

⁶¹ Voor een duidelijk geval van de grond van het bewerken van zijn onvermogen, zie: Antwerpen 30 april 2003, RW 2004-05, 188.

⁶² Zie, analoog: de begeleidende maatregelen bij de in art. 1675/13*bis* Ger.W. bedoelde totale kwijtschelding.

⁶³ Hierbij lijkt de leidraad van de “goede huisvader” ertoe te verplichten ook op de kostprijs van de procedure van collectieve schuldenregeling acht te slaan. Zie, in de zin: T. GREVEN, “Collectieve schuldenregeling: de ene schuld is de andere niet” (bespreking Arbh. Gent 5 oktober 2015), *Juristenkrant* 2015, afl. 316, 15. Hij wijst op het risico dat de schuldenaar, alvorens de stap naar een collectieve schuldenregeling te zetten, één gezamenlijk nieuw krediet aangaat om alle openstaande schulden te betalen. Hierbij wordt de niet-kwijtscheldbare penale boete vervangen door een nieuw, kwijtscheldbaar krediet, waarvan de maatschappelijke kost volgens de auteur niet geringer hoeft te zijn dan een, al dan niet gedeeltelijke, kwijtschelding van penale boetes. Anders dan het openstaand saldo van een hypothecair krediet, lijkt voormeld centraliserend krediet, indien niet-aangezuiverd, trouwens het vinden van een tweede financiële adem te belemmeren. Men neemt trouwens aan dat de betaling van de mensualiteiten van voormelde hypothecair krediet in de regel als boedelschuld kan worden voortgezet (zie: Arbh. Gent 15 september 2014, RW 2015-16, afl. 8, 308). Het betreft de betaling van een gewone woonkost, die als normaal vermogensbeheer kan worden gekwalificeerd.

Voor de mogelijkheid de terugbetalingstermijn van kredietovereenkomsten te verlengen in het kader van een gerechtelijke aanzuiveringsregeling ex art. 1675/12 Ger.W., zie: art. 1675/12, § 2, lid 2 Ger.W. Voor een grondige analyse in verband met het hypothecair krediet en de collectieve schuldenregeling, zie: B. DE GROOTE en K. BROECKX, “Hypothecair krediet en collectieve schuldenregeling” in C. BIQUET-MATHIEU, E. TERRY, *Hypothecair krediet*, Brugge, die Keure, 2010, 925-954.

in essentie uit penale boetes bestaat, geen kwijtschelding kan bieden, zo die nodig is om een nieuwe start te nemen⁶⁴. Anderzijds kan men aanvoeren dat het een bedenkelijk maatschappelijk signaal is, penale boetes – opgelegd naar aanleiding van een misdrijf, m.a.w. een inbreuk op een essentiële maatregel om het samenleven ordelijk te laten verlopen – kwijt te schelden, zo zij financieel herstel in de weg staan van degene die ertoe is veroordeeld⁶⁵.

58. In het aangehaalde arrest 184/2004 overweegt het Grondwettelijk Hof in B.4.1. dat de wetgever de toelaatbaarheid van het verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling niet afhankelijk heeft gemaakt van de voorwaarde dat de schulden niet te wijten zijn aan een opzettelijke of een zware fout. Daarenboven, zo vervolgt het Grondwettelijk Hof, heeft de wetgever noch de schulden die voor strafrechtelijke veroordelingen uitgesproken geldboeten inhouden, noch de fiscale of sociale schulden uitgesloten van de mogelijkheid tot gedeeltelijke of volledige kwijtschelding door de rechter.

59. Inmiddels lijkt het goed huisvaderschap evenwel gekanteld en opteerde de wetgever ervoor, middels artikel 464/1, § 8 Sv., de kwijtschelding van penale boetes in het kader van een collectieve schuldenregeling uit te sluiten⁶⁶. Artikel 464/1, § 8, vierde en vijfde lid Sv. 18 april 2014 bepalen immers dat de kwijtschelding of vermindering van de straffen in het raam van onder meer een collectieve schuldenregeling afhankelijk is van het koninklijk genaderecht⁶⁷. Artikel 110 Gw. verleent de Koning het recht de door de rechters uitgesproken straffen kwijt te schelden of te verminderen. De wetgever lijkt hiermee te reageren op een Cassatiearrest van 18 november 2013⁶⁸ waarin geoordeeld is dat de schuldbemiddelingsrechter die meent dat een totale kwijtschelding zich opdringt om tot financieel herstel te komen, ook penale boetes kan kwijtschelden. Die schulden zijn immers niet in de lijst van niet-kwijtscheldbare schulden, vervat in artikel 1675/13, § 3 Ger.W., opgenomen. Het Hof van Cassatie zag daarom geen beletsel om kwijtschelding te verlenen voor schulden als gevolg van een veroordeling tot een strafrechtelijke boete. Evenmin in het algemeen rechtsbeginsel van de scheiding der machten noch in artikel 110 Gw. trof het Hof dergelijk beletsel aan.

⁶⁴ De niet-kwijtscheldbare schuldenlast kan een dergelijke omvang hebben dat de aanzuiveringsregeling niet in de terugbetaling ervan kan voorzien, zodat om de schuldenaar een schuldenvrije nieuwe start te bieden deze *de facto* een voorkeursbehandeling geniet. Anders dan kwijtscheldbare schulden zou ertoe beslist kunnen worden de niet-kwijtscheldbare schuld prioritair terug te betalen, hetgeen *de facto* tot het doorbreken van de gelijkheid onder de schuldeisers zou leiden. Of hiertoe *in casu* een voldoende grond – met name het behoud van de menswaardigheid van de schuldenaar en zijn gezin (zie: art. 1675/13, § 6 Ger.W.) – lijkt hoogst twijfelachtig.

⁶⁵ Een meesterlijke bespreking van de controverse vormt: E. DIRIX, “Boeven en schuldsanering”, RW 2007-08, afl. 27, 1115-1117.

⁶⁶ Met betrekking tot de vraag of het ontbreken van overgangsmaatregelen ongrondwettig is ten aanzien van de schuldenaar die op het ogenblik van de inwerkingtreding van de wetgeving betreffende het strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek geen totale kwijtschelding (art. 1675/13bis Ger.W.) heeft gekregen van schulden, waaronder een penale boete waartoe hij vóór deze inwerkingtreding is veroordeeld: GwH 22 september 2016, nr. 119/2016, TVW 2016, afl. 4, 354. Zie hierover: B. DE GROOTE, “Arbeidsgerechten moeten niet alle schulden kwijtschelden bij collectieve schuldenregeling” (Bespreking van GwH 22 september 2016, nr. 119/2016), *Juristenkrant* 2016, afl. 336, 4.

⁶⁷ Art. 4 Wet 11 februari 2014 houdende diverse maatregelen ter verbetering van de invordering van de vermogensstraffen en de gerechtskosten in strafzaken, BS 8 april 2014, 29894, 18 april 2014.

⁶⁸ Cass. 18 november 2013 (S.12.0138.F), *Arr.Cass.* 2013, afl. 11, 2447.

60. Niettegenstaande de gewijzigde wetgevende context, met name artikel 464/1, § 8 Sv., besliste het arbeidshof te Gent in een arrest van 5 oktober 2015 dat het in het licht van de menswaardigheid de kwijschelding van de schuld als gevolg van de veroordeling tot een boete mogelijk bleef, zonder de boete te hoeven kwijtschelden⁶⁹. Het Hof van Cassatie volgt de motivering van het arbeidshof niet. Het arbeidshof kan zich, zonder voorbij te gaan aan artikel 464/1, § 8 Sv. en artikel 110 Gw., niet op de lijst van niet-kwijtscheldbare schulden in artikel 1675/13, § 3 Ger.W. beroepen om te beslissen tot de kwijschelding van een schuld die het gevolg is van de veroordeling tot een penale boete en oordelen dat deze maatregel ter vrijwaring van een menswaardig bestaan niet raakt aan de strafrechtelijke veroordeling en bijgevolg grondwetsconform is en in overeenstemming met Sv. Voor het Hof van Cassatie kan de kwijschelding geen betrekking hebben op een penale boete, waaruit volgt dat de rechter van de collectieve schuldenregeling geen kwijschelding aan de schuldenaar kan verlenen voor schulden die het gevolg zijn van een veroordeling tot dergelijke boete⁷⁰.

61. De niet-kwijtscheldbaarheid van de penale boetes is, wat het goed huisvaderschap betreft, een niet-onbelangrijke symbolische beslissing, waarbij strafrechtelijk beteugeld gedrag het voor de schuldenaar ernstig kan bemoeilijken opnieuw aansluiting te vinden bij de samenleving en een reële kans te krijgen er opnieuw volwaardig financiële verantwoordelijkheid in te dragen. Strafrechtelijke veroordelingen zijn geen hindernis voor de toelaatbaarheid van de schuldenaar-veroordeelde tot de collectieve schuldenregeling geworden. De schuld blijft ook integreerbaar in de aanzuiveringsregeling. Haar niet-kwijtscheldbaarheid maakt voor schuldenaars die een passief dragen dat in essentie uit boetes bestaat, een echte doorstart precair. “Boeven en schuldsanering” staan binnen de door Cassatie getekende krijtlijnen op meer gespannen voet⁷¹. De niet-kwijtscheldbaarheid komt misschien het algemeen maatschappelijk draagvlak voor de collectieve schuldenregeling ten goede, maar bemoeilijkt in sommige gevallen de re-integratie van strafrechtelijk veroordeelden⁷².

Hoofdstuk IX

GOED VADERSCHAP EN BIJDRAGE AAN DE KOSTEN VAN SCHULDHULP

62. Wat het beroep op de draagkracht van de schuldeisers voor het herstel van situaties van overmatige schuldenlast van particulieren betreft, dient ten slotte verwezen naar de bijdrageplicht⁷³ aan het Fonds ter bestrijding van overmatige schuldenlast en sinds 1 januari 2016 de FOD Economie⁷⁴, waarop een beroep kan

⁶⁹ Arbh. Gent 5 oktober 2015, *Juristenkrant* 2015 (weergave T. GREVEN), afl. 316, 15.

⁷⁰ Cass. 21 november 2016 (S.16.0001.N), *Juristenkrant* 2017 (weergave B. DE GROOTE), afl. 342, 1.

⁷¹ Zie ook: E. DIRIX, “Boeven en schuldsanering”, RW 2007-08, afl. 27, 1115-1117.

⁷² Hernomen uit: B. DE GROOTE, “Cassatie draagt kwijscheldbaarheid penale boetes ten grave”, *Juristenkrant* 2017, afl. 342, 1.

⁷³ Zie hierover ook, het afgewezen beroep tot vernietiging, behandeld door het Grondwettelijk Hof in arrest 22/2000 van 23 februari 2000, A.A. 2000, 269.

⁷⁴ Zie: art. 59 e.v. Programmawet van 26 december 2015, BS 30 december 2015, 80610, 1 januari 2016, overeenkomstig art. 69.

worden gedaan in omstandigheden waarin de schuldenaar de kosten van de schuldbemiddeling niet kan betalen⁷⁵. Met het oog op hun responsabilisering is de bijdrageplicht van kredietverleners bijvoorbeeld procentueel berekend op basis van het totaal der bij de Centrale voor kredieten aan Particulieren, beheerd door de Nationale Bank van België, geregistreerde betalingsachterstanden⁷⁶.

63. In principe betaalt de schuldenaar de kosten van de schuldbemiddelaar. De betaling geschiedt bij voorrang⁷⁷. Door de betaling verkleinen vanzelfsprekend de voor aanzuivering s.s. beschikbare gelden. Ook op die manier draagt de schuld-eiser vaak *de facto* bij aan financieel herstel van zijn schuldenaar. Trouwens, reeds bij de opmaak van een aanzuiveringsregeling zal de bemiddelaar, benevens met het leefgeld van de schuldenaar, rekening houden met zijn erelonen. De aanzuive-

⁷⁵ Zie: art. 1675/19 Ger.W.

⁷⁶ Zie: art. 20, § 3, zoals gewijzigd door art. 61 van de programmawet van 26 december 2015, wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de verkoop uit de hand van de in beslag genomen goederen. De bepaling luidt als volgt:

“§ 3. Om de uitgaven van de FOD Economie te stijven, zijn gehouden een jaarlijkse bijdrage te betalen:

1° de kredietgevers. Worden als kredietgevers beschouwd, de ondernemingen die onderworpen zijn aan titel 4, hoofdstuk 2, afdeling 1 tot 3, van boek VII van het Wetboek van economisch recht;

2° het Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie (BIPT) voor rekening van de operatoren die activiteiten uitoefenen bedoeld in artikel 2, 4° en 5°, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie;

3° de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA) voor rekening van de ondernemingen bedoeld in artikel 2, § 1, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen;

4° de Kansspelcommissie voor rekening van de kansspelinrichtingen bedoeld in de wet van 7 mei 1999 op de kansspelen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers.

De jaarlijkse bijdrage is eenmalig en ondeelbaar verschuldigd. De bijdrageplichtigen zijn ertoe gehouden op verzoek van de FOD Economie, de verschuldigde bijdragen over te schrijven op de ontvangstenrekening van de FOD. Het verzoek gebeurt bij een aangetekende zending. De bijdrageplichtigen maken de bijdragen over ten laatste binnen de maand vanaf de dag die volgt op de afgifte van de aangetekende zending.

De FOD Economie gaat over tot een nazicht van de overschrijving. In geval de bijdragen niet, onvolledig of niet tijdig worden betaald, handelt de FOD overeenkomstig artikel 20bis.

De berekening van de bijdrage van de kredietgevers gebeurt op basis van een coëfficiënt toegepast op het totaal bedrag van de betalingsachterstanden van de kredietovereenkomsten geregistreerd op 31 december van het jaar voorafgaand aan het jaar waarin de bijdrage is verschuldigd in de Centrale voor kredieten aan particulieren beheerd door de Nationale Bank van België. Deze gegevens worden door de Nationale Bank van België medegedeeld aan de FOD Economie.

Deze coëfficiënt bedraagt:

1° 0,30 per duizend van het totaal van de betalingsachterstanden van de kredieten verstrekt door de personen die hypothecair krediet verstrekken;

2° 3 per duizend van het totaal van de betalingsachterstanden van de kredieten verstrekt door de personen die consumentenkrediet verstrekken.

De bijdrage van de kredietgevers is slechts verschuldigd wanneer zij meer bedraagt dan 25 euro. De Koning kan dit bedrag wijzigen in functie van de inningskosten van de FOD Economie, na advies van het Begeleidingscomité.

De bijdrage van de personen bedoeld in het eerste lid, 2° tot 4°, bedraagt respectievelijk 1.200.000 euro, 600.000 euro en 200.000 euro.

De Koning kan, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de coëfficiënten weerhouden voor de bijdrage van de kredietgevers, de bedragen van de bijdragen van de personen bedoeld in het eerste lid, 2° tot 4°, de lijst van de bijdrageplichtigen of de verdeling onder hen, wijzigen, rekening houdend met het deel dat hun schuldvorderingen vertegenwoordigen in de schuldenlast van particulieren en de bijdragen die zij verrichten krachtens andere wettelijke bepalingen om voormelde schuldenlast te verminderen.

De Koning kan nadere voorwaarden en regels bepalen betreffende het innen van de toegewezen ontvangsten en de betaling van de toegestane uitgaven.

In geval van intrekking of schorsing van de vergunning of de registratie met toepassing van boek VII van het Wetboek van economisch recht, blijft de kredietgever onderworpen aan de verplichting tot bijdrage. Indien de rechten die voortvloeien uit een kredietovereenkomst het voorwerp uitmaken van een overdracht van schuld-vordering, blijft de bijdrage verschuldigd door de overdrager; wanneer de overdrager niet meer bestaat, is de bijdrage verschuldigd door de overnemer”.

⁷⁷ Zie: art. 1675/19, § 2, lid 1 Ger.W.

ringsregeling bepaalt hoe de vervallen en te vervallen honoraria door de schuldenaar zullen worden betaald⁷⁸. Tevens houdt de schuldbemiddelaar, als een voorzienig huisvader, van de baten van het vermogen van de schuldenaar een reserve af⁷⁹. Bij een verzoek om de kosten van de bemiddeling ten laste te leggen van de FOD Economie zal trouwens moeten worden aangegeven waarom de opgebouwde reserve niet toereikend is en waarom de beschikbare middelen van de schuldeiser niet volstaan om het ereloon van de schuldbemiddelaar te betalen. De schuldbemiddelingsrechter zal de FOD Economie bij *totale* kwijtschelding van schulden gelasten de onbetaalde honoraria geheel of gedeeltelijk te betalen⁸⁰. Bij een andere – gedeeltelijke – kwijtschelding van kapitaal beslist de rechter, met opgave van de redenen (art. 1675/19, § 2, lid 6 Ger.W.), tot gehele of gedeeltelijk tenlastelegging van de FOD Economie indien het voor de schuldenaar niet mogelijk is de honoraria binnen een redelijke termijn te betalen. Tegen de achtergrond van de beoogde maximale terugbetaling aan de schuldeisers voorziet de wetgever in de collectieve schuldenregeling tevens in kostenbeheersing. De prestaties van de schuldbemiddelaar worden baremiek vergoed⁸¹. Daarenboven is het bedrag van de kosten en honoraria van de schuldbemiddelaar begrensd tot 1200 euro per dossier. Slechts bij een bijzondere gemotiveerde beslissing kan de rechter een hoger bedrag toelaten⁸².

Hoofdstuk X

GOED VADERSCHAP EN HET LOT VAN DE PERSOONLIJKE ZEKERHEIDSSTELLER

64. Tevens mag het lot van de persoonlijke zekerheidsstellers niet onvermeld blijven. Ten aanzien van de schuldeiser is de borg immers vaak de goede huisvader, die als financieel stootkussen wordt waargenomen voor de soms aan minder zorgvuldig financieel beheer van de hoofdschuldenaar te wijten overmatige schuldenlast van de tot de collectieve schuldenregeling toegelaten schuldenaar of de schuldenaar die wegens zijn financiële toestand in de procedure thuishoort doch niet om toelaatbaarheid verzoekt⁸³. Om de risico's aan de zekerheidsstelling binnen voor dergelijk goed huisvader aanvaardbare grenzen te houden en de aantrekkelijkheid van de persoonlijke zekerheidsstelling bijgevolg zelf niet onderuit te halen, hetgeen ook schuldeisers niet ten goede komt, voorziet de wetgever in de mogelijkheid de zekerheidssteller-natuurlijke persoon die als goed huisvader belangeloos optrad, doch zich verbond op een manier die niet evenredig is met

⁷⁸ Art. 1675/19, § 2, laatste lid Ger.W.

⁷⁹ Art. 1675/19, § 2, lid 2 Ger.W.

⁸⁰ Art. 1675/19, § 2, lid 3 Ger.W.

⁸¹ Zie: art. 1675/19, § 1 Ger.W. en KB van 18 december 1998 houdende vaststelling van de regels en barema's tot bepaling van het ereloon, de emolumenten en de kosten van de schuldbemiddelaar, BS 31 december 1998, 41935. Tevens voegt de schuldbemiddelaar bij elk verzoek om een bevel tot tenuitvoerlegging voor het door hem bepaalde voorschot of ten belope van het bedrag van de erelonen, emolumenten en kosten dat hij vaststelt, een gedetailleerd overzicht van de te vergoeden prestaties en van de gedragen/te dragen kosten (art. 1675/19, § 3 Ger.W.).

⁸² Art. 1675/19, § 2, laatste lid Ger.W.

⁸³ Zie: art. 1675/16bis Ger.W.

zijn financiële draagkracht, te bevrijden. Op die manier voorziet de wetgever in de mogelijkheid de zekerheidssteller die zichzelf vergaloppeerde in bescherming te nemen en aldus te vermijden dat hij door zijn optreden ten behoeve van de hoofdschuldenaar en diens schuldeiser(s) zelf in ongezonde financiële papieren zou terecht komen⁸⁴. Naar analogie geniet de persoonlijke zekerheidssteller van de kwijtschelding die de hoofdschuldenaar door de schuldeiser in het kader van een minnelijke aanzuivering is verleend⁸⁵. In afwachting van duidelijkheid over het lot van de schuld waarvoor hij zekerheidssteller in de minnelijke aanzuiveringsfase is, is hij eveneens beschermd tegen uitvoeringsmaatregelen van de schuldeiser van de schuldenaar die tot de collectieve schuldenregeling is toegelaten⁸⁶.

Hoofdstuk XI

BESLUIT

65. Artikel 1382 BW vermeldt de notie “goede huisvader” als dusdanig niet. Toch lijkt het geen twijfel dat de goede huisvader de referentiepersoon is voor het er vermelde foutbegrip en dat hij als dusdanig een centrale pijler in het extra-contractueel aansprakelijkheidsrecht vormt. Zo ook spreken de artikelen 1675/2 e.v. Ger.W. niet over “goed huisvaderschap”. Desondanks loopt dit zorgvuldigheids-criterium als een rode draad door de collectieve schuldenregeling en is het als dusdanig een leidend beginsel in de schuldhulpverlening naar Belgisch recht.

66. Het goed huisvaderschap is in de collectieve schuldenregeling een toekomstgericht concept. Immers, niettegenstaande de situatie van overmatige schuldenlast, waaraan schuldhulpverlening tegemoet wenst te komen, mede te wijten kan zijn aan nalatigheid van de schuldenaar, wil de procedure de schuldenaar financieel herstel bieden. Hij krijgt hierbij een tweede kans om zich als goed huisvader, ook ten behoeve van zijn gezin, financieel te re-integreren in de samenleving. Belangrijk hierbij is dat de toegang tot de collectieve schuldenregeling, als globale benadering van een schuldenproblematiek, niet zozeer uitsluit in functie van de

⁸⁴ Zie: art. 1675/16bis, § 1 Ger.W. Om de zekerheidssteller in afwachting van een definitieve beslissing over zijn verzoek om bevrijding te beschermen tegen uitvoering door de schuldeiser(s), hetgeen de betekenis van de bevrijding zou uithollen, voorziet de wetgever in art. 1675/7, § 2, laatste lid Ger.W., in een schorsing van de middelen van tenuitvoerlegging.

⁸⁵ Vergelijk: de verwijzing in art. 1675/16bis, § 1 Ger.W. naar de toepassing van art. 1287 BW. Het bevrijdingsmechanisme laat de toepassing van art. 1287 BW ongemoeid. Zie bv.: E. DIRIX EN A. DE WILDE, “Materieel-rechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling” in E. DIRIX EN P. Taelman (eds.), *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1999, nr. 90 en verwijzingen aldaar. Meer uitvoerig, over de problematiek van de persoonlijke zekerheidsstelling: B. DE GROOTE EN S. VOET, *Collectieve schuldenregeling*, Brussel, Larcier, 2009, 44-70; B. DE GROOTE, “Invorderingsproblematiek en collectieve schuldenregeling: actualia 2010” in *Invordering tegen particulieren*, Herentals, Knops Publishing, 2012, 95 e.v. Voor een recente overzichtsbijdrage, zie: B. DE GROOTE, “De borgstelling en insolventie – A. Collectieve schuldenregeling” in I. VAN DEN BOSCH (ed.), *Borgtocht een rechtsfiguur met veel facetten*, Gent, Larcier, 2015, 226-276. Zie, voor het geval waarbij de schuldeiser bezwaar aantekende tegen het ontwerp van minnelijke aanzuiveringsregeling waarin een kwijtschelding is voorzien en het ontwerp niettegenstaande het bezwaar is gehomologeerd: Cass. 20 mei 2015 (C.14.0275.N), *Arr.Cass.* 2015, afl. 5, 1452. Het arrest behandelt ook de mogelijkheid art. 1287 BW toe te passen op de zakelijke borg.

⁸⁶ Zie: art. 1675/7, § 2, lid 2 Ger.W.

nalatigheid of zelfs bewuste fouten die de schulden hebben veroorzaakt. Slechts wie kennelijk zijn onvermogen bewerkte wordt de tweede kans ontzegd. Wel verwacht het goed huisvaderschap, in de zin van volledige en transparante medewerking aan het wegwerken van de overmatige schuldenlast. De schuldenaar moet de schulden immers zoveel als mogelijk terugbetalen. De aanzuivering door terugbetaling wordt immers begrensd door het gezinsleven in menswaardigheid dat de schuldenaar ook tijdens de looptijd van het herstelplan gewaarborgd moet zijn. Goed huisvaderschap impliceert dus ook dat de schuldenaar de verantwoordelijkheid moet kunnen opnemen zijn gezin leefbaarheid te waarborgen, niettegenstaande de inspanningen die zich opdringen ten behoeve van de schuldeisers.

67. Het goed huisvaderschap is geclusterd rond de notie “procedurele goede trouw”. Zo de schuldenaar weigert financieel open kaart te spelen en de verplichtingen van de procedure/het aanzuiveringsplan niet naleeft, kan hem de weg naar de tweede kans dan ook worden ontnomen. De wetgever heeft het hierbij over herroeping.

68. De collectieve schuldenregeling vertrekt van de idee dat de samenleving en een gezond economisch weefsel erbij gebaat is iedereen socio-economisch volwaardig deel te laten hebben aan de samenleving. Dit kan tot gevolg hebben dat een schuldenlast ontstaat die de schuldenaar boven het hoofd groeit. Dit kan te wijten zijn aan de schuldenaar zelf. Zijn bestedingspatroon kan niet in overeenstemming zijn met zijn inkomsten. Zijn administratief-financiële vaardigheden kunnen ontoereikend zijn. Evenwel kan ook de samenleving minstens gedeelde verantwoordelijkheid dragen. Zo kan hij terugvallen op een vervangingsinkomen dat hem niet toelaat de basisbehoeften van zijn gezin te financieren. Tenslotte kan ook de schuldeiser zelf onzorgvuldig zijn geweest. Zijn medeverantwoordelijkheid kan erin liggen de schuldenaar tot een verbintenis te hebben gebracht die duidelijk niet in overeenstemming is met zijn financiële draagkracht.

69. Zelfs los van de vraag waar de oorzaak van de schuldenlast ligt en of een individuele schuldeiser, dan wel de samenleving er aanwijsbaar toe heeft bijgedragen, hebben de schuldeiser en de samenleving er belang bij de schuldenaar niet aan de zijlijn van de samenleving te laten belanden, maar zorgvuldig zijn rol als onderdeel van het economisch raderwerk te laten besteden. Zij hebben er belang bij dat na financieel herstel opnieuw contracten kunnen worden gesloten en het geloof herleeft in het feit dat deze zullen worden nagekomen. Hierbij is het van belang dat de wetgever de mogelijkheid voorziet flankerende maatregelen in de aanzuiveringsregeling te integreren. Door niet enkel op de terugbetaling in te zetten, wil hij structureel herstel nastreven. Familiale problemen, psycho-sociale moeilijkheden, gebrek aan vaardigheden of de afwezigheid van toereikende inkomsten, laten de schuldenaar immers vaak niet toe, spijs zijn inspanningen zijn maatschappelijke rol als goede huisvader daadwerkelijk op te nemen. Financiële re-integratie vergt een holistische benadering.

70. Om die reden vertaalt de collectieve schuldenregeling, waarin vrijwillig dan wel gedwongen – respectievelijk in een minnelijke of gerechtelijke aanpak van de problematische schuldenlast – het goed huisvaderschap door de kost van het terug bij de kudde brengen van het verloren schaap te laten dragen door de kudde en de herder, te weten de individuele schuldeisers en de samenleving in haar geheel... zelfs in situaties waarin deze kudde geen aanwijsbare verantwoordelijkheid draagt voor het achterblijven en verdwalen. Ook het aldus spreiden van de kost voor het herstel – bijvoorbeeld het mutualiseren onder de in samenloop verkerende schuldeisers en het even loslaten van het beginsel dat verbintenissen er zijn om te worden nageleefd – is een van goed huisvaderschap blijk gevende belangenafweging in redelijkheid. Het terug aan boord hijsen van een schuldenaar lijkt een geringere kost dan de marginalisering van een schuldenaar en zijn gezin. Dit laatste garandeert niet de aanzuivering door terugbetaling, maar integendeel verdere economische en maatschappelijke schade.

71. Van de afweging in redelijkheid die goed huisvaderschap kenmerkt, geeft ook de vaststelling blijk dat in eerste instantie de schuldenaar de kosten voor de schuldbemiddeling draagt, met name het ereloon van de schuldbemiddelaar die ook wordt geacht zich als goed huisvader-*professional* in te zetten voor een gunstige dynamiek in de aanzuiveringsprocedure en tussen de erbij betrokkenen. Bij ontoereikendheid wordt de kost gemutualiseerd gedragen. Hierbij wordt een beroep gedaan op de bijdrage van een aantal kenmerkende schuldeisers, ongeacht hun aan- of afwezigheid in de concrete procedure. Naarmate de schuldbemiddelaar meer in zijn rol excelleert zal hij ook het engagement van de schuldenaar, bijvoorbeeld door transparant en op maat van zijn mogelijkheden en behoeften te informeren, tijdens de hele, in de regel niet geringe, looptijd van het proces waarbinnen hij zijn tweede kans moet verdienen, gaande kunnen houden. Als goed huisvader kan de samenleving hierbij niet om de vraag heen of zij de bemiddelaar vergoedt op een wijze die hem toelaat de tijd en energie te investeren in een schuldbemiddelingsdossier die het met het oog op echt herstel vergt.

72. Ook ten aanzien van de persoonlijke zekerheidsstellers zoekt de wetgever een evenwicht tussen hun, inzonderheid bij samenloop pertinente garantiepositie ten behoeve van de schuldeiser, en het risico dat zij zich bij hun zekerheidsstelling voor de hoofdschuldenaar, rekening houdend met hun financiële draagkracht, verder dan voorzichtig verbinden.

73. Als goed huisvader heeft de wetgever in de procedure van collectieve schuldenregeling een op de toekomst gerichte afweging van belangen proberen maken. Afhankelijk van de invalshoek die men kiest zal deze afweging niet perfect zijn. Voor de schuldeisers zal zij te veel overhellen richting schuldenaar of bepaalde schuldeisers wiens vordering een voorrangsbepaling lijkt te genieten (zoals bv. de onderhoudsschuldeisers). *Vice versa* zal de schuldenaar omwille van de beoogde terugbetaling oordelen dat de financiële marge waarbinnen hij zijn leven

moet organiseren te gering is om de inspanning met het oog op de financiële tweede kans te kunnen blijven volhouden.

74. Wellicht zal deze zoektocht naar evenwicht ook de zwaarte van de procedure in de hand werken. Dat hij met een zekere mate van ontevredenheid bij elk van de respectieve betrokkenen gepaard kan gaan, doet geen afbreuk aan de maatschappelijke zorgvuldigheid die de wetgever heeft beoogd. Botst de goede huisvader immers niet vaak op de – actuele – perceptie geen van zijn kinderen volledige genoegdoening te schenken? Zoekend naar evenwicht staat hij soms moedig alleen in het midden.